

Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi

Journal of Academic Language and Literature

(Cilt/Volume: 7, Sayı/Issue: 2, Ağustos/August 2023)

Yunus KAPLAN

Prof. Dr., Osmaniye Korkut Ata
Üniversitesi
yunuskaplan80@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-2421-253X>

**Bursalı Mü'minzâde Ahmed Hasîb ve
“Dergâhnâme”si**

*Bursalı Mü'minzâde Ahmed Hasîb and His
“Dergâhnâme”*

Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received: 07.07.2023

Kabul Tarihi/Accepted: 06.08.2023

Yayın Tarihi/Published: 30.04.2023

Atıf/Citation

KAPLAN, Y. (2023). Bursalı Mü'minzâde Ahmed Hasîb ve “Dergâhnâme”si. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 7(2), 1656-1739. <https://doi.org/10.34083/akaded.1324137>

KAPLAN, Y. (2023). Bursalı Mü'minzâde Ahmed Hasîb and His “Dergâhnâme”. *Journal of Academic Language and Literature*, 7(2), 1656-1739. <https://doi.org/10.34083/akaded.1324137>

Bu makale iThenticate programıyla taranmıştır.
This article was checked by iThenticate.

Bu çalışma [CC BY-NC-ND 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/) açık erişim lisansı ile lisanslanmıştır.
This work is licensed under [CC BY-NC-ND 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Öz

Osmanlı'da inşai unsur olarak cami/mescidlerden sonra en fazla tesis edilen müessese olan âsitâne, hânkâh, dergâh, tekke, zâviye, kalenderhâne ve ribat olarak tesmiye olunan tasavvuf müesseseleri, devletin kuruluşundan yıkılışına kadarki dönemde içinde her daim canlılığını muhafaza etmiştir. Tasavvufi neşvenin canlı tutulup kemâle ermiş iyi bir ferdin yetişmesi için gayret sarfedilen bu müesseseler etrafında zamanla çok zengin bir müktesebat teşekkül etmiştir. Sosyal hayatın birçok alanında izlerine rastlanan bu müktesebatın kendini hissettirdiği alanların başında edebiyat gelmektedir. Aynı zamanda kendileri de bir tarikat müntesibi olan bazı divan şairleri, teşekkül eden bu zengin müktesebatı her fırsatta şiirlerine aksettirmişler; hatta müstakil eserler kaleme almışlardır. Tekkelerin isimleri, buldukları mekânlar, buralarda görev yapan veya yapmakta olan şeyhler, zikir ve ayin günleri gibi çeşitli bilgilere yer verilen ve tür olarak dergâhnâme olarak adlandırılan eserler de bunlardan biridir.

Edebi geleneğimizde dergâhnâme türündeki eserlerin büyük bir kısmı mensur olsa da manzum şekilde kaleme alınanları da mevcuttur. Şimdilik bilinen manzum dergâhnâme sayısı beş olup bunlar içinde en meşhur olanı 18. yüzyılın ilk yarısında Bursalı Müminzâde Ahmed Hasib'in önce 129 beyit hâlinde tanzim edip daha sonra genişleterek 805 beyte çıkardığı *Dergâhnâme* adlı eserdir.

Bu çalışmada Hasib'in hayatı ve yeni tespit edilen eserleri hakkında bilgi verilecek, yeniden tanzim etmiş olduğu *Dergâhnâme'sinin* şekil ve muhteva özellikleri üzerinde bazı değerlendirmelerde bulunulduktan sonra çeviri yazılı metnine yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Klasik Türk edebiyatı, 18. yüzyıl, Müminzâde Ahmed Hasib, *Dergâhnâme*.

Abstract

Sufi institutions named as âsitâne, hânkâh, dergâh, tekke, zâviye, kalenderhâne and ribat, which are the most established institutions after mosques/masjids as a constitutive element in the Ottoman Empire, have always maintained their vitality since the foundation of the state to its collapse. Over time, a very rich acquis was formed around these institutions, where efforts were made to keep the mystical spirit alive and to raise a good individual who has ripen. Literature is one of the areas where this acquis, which has traces in many areas of social life, makes itself felt. At the same time, some divan poets, who were also followers of a sect, reflected this rich acquis in their poems at every opportunity; and they even wrote separate works. One of them is the works called dergâhnâme, which include various information such as the names of the lodges, the places they are located, the sheikhs who served or were working there, the days of dhikr and ritual.

Although most of the works in dergâhnâme type in our literary tradition are in prose, there are also some that were written in verse. The number of verse dergâhnâme known for now is

five, and the most famous one is the work called *Dergâhnâme*, which was arranged in 129 couplets and later expanded to 805 couplets by Bursalı Müminzâde Ahmed Hasîb in the first half of the 18th century.

In this study, information about Hasib's life and newly identified works will be given, and after some evaluations on the form and content features of his re-arranged *Dergâhnâme*, the translated text will be included.

Keywords: Classical Turkish Literature, 18th century, Müminzâde Ahmed Hasîb, *Dergâhnâme*.

Giriş

İslâm kültür ve medeniyetinin hayat bulduğu coğrafyalarda kendini hissettiren, insanı madden ve manen kemale erdirip güzelleştirmekle kalmayıp hakiki bir mümin vasfını kazandırmayı da amaçlayan tasavvuf; bütün unsurlarıyla Osmanlı kültür ve medeniyet havzasında her dönem varlık göstermiştir. Bu unsurlar arasında tasavvufi umdelerin hayat felsefesine dönüştürüldüğü, nefis ve beden tezkiyesinin yapıldığı tasavvuf müesseselerinin ayrı bir yeri vardır. Yaygın olarak tekke tabirinin kullanımının tercih edildiği ve aynı amaç istikametinde vazife icra eden tasavvuf müesseseleri için çeşitli adlandırmalarda bulunulmuşsa da bunlar içinden daha çok “âsitân/âsitâne, hânkâh, dergâh, tekke” ve “zâviye” kelimelerinin kullanımı yaygınlık kazanmıştır.

Osmanlı devrinde bir tarikatın veya tarikat kolunun merkezi olan tam teşekküllü tekkeler için kullanılan âsitân/âsitâne, Farsçada “kapı eşiği, kapı dibi, eşik yanı” gibi anlamlara gelen âstân kelimesinden türetilmiştir. Bu kelimenin kullanımı, XVI. yüzyıldan itibaren yaygınlık kazanarak bütün tarikatların terminolojisinde yer almıştır. Bu tarz büyük tekkelere, yine Farsçadan alınmış olan ve aynı anlamı taşıyan dergâh da denilmektedir. Genellikle merkezi oldukları tarikatın veya tarikat kolunun kurucusu mutasavvıfların türbelerini barındırdıkları için âsitânelere pîr evi, makâm-ı pîr, huzûr-ı pîr ve âsitâne-i pîr gibi adlar da verilmiştir (Tanman, 1991, s. 485).

Osmanlı Türkçesi metinlerinde tekye şeklinde yazılıp günümüzde tekke olarak kullanılan kelimenin kökeni hakkında kesin bilgi yoktur. Yapısı “oturmak, yaslanmak” anlamına gelen ve kee kökünden geldiğini düşündürmekte, ayrıca Arapçada “asâ, dayanak” manasında tükee kelimesi bulunmaktaysa da klasik Arapça sözlüklerde tekye kelimesine yer verilmemesi Arapça olduğuna dair görüşü zayıflatmaktadır. Kelimenin aslının Farsça “post” anlamındaki tekke olduğu da ileri sürülmektedir. Ancak Farsça metinlerde tekke kelimesine rastlanmamakta, bunun yerine dergâh ve hânkâh kullanılmaktadır. Arapça kurala göre tekâyâ şeklinde çoğulu yapılan tekke, Osmanlı Türkçesinde XV. yüzyıldan sonra kullanılmaya başlanmış olmalıdır (Kara, 2011, s. 368).

Tekke manasına gelen Farsça “hângâh”tan Arapçaya “hânkâh” şeklinde geçen ve

Türkçede “hânikâh” şeklinde kullanılan bu tabir, istilâh olarak tarikat müesseselerinin merkezi anlamında kullanılmıştır. Hânkâha bağlı olan tasavvuf müesseselerinin büyüklerine tekke, küçüklerine ise zâviye adı verilirdi. Tekkeler ve zâviyeler bağlı buldukları hânkâhlar vasıtasıyla maddi ve manevi ihtiyaçlarını sağlardı. Bu nedenle hânkâh postunda oturan şeyh, tarikatın en büyük şeyhi sayılırdı. Tarikatların bir kısmında tekke ve zâviyelerin şeyhleri hânkâh şeyhi tarafından seçilirdi (Pakalın, 1993, s. 730).

Genel olarak daha çok tekke tabirinin kullanımının tercih edildiği Osmanlı toplum hayatında gönül terbiyesinin mektebi, güzel sanatlar akademisi, bilgi ve iletişim merkezi, spor alanı ve şifâhane vazifesini icra etmiş; siyasi, askeri, içtimai ve iktisadi ahlakın, birlik ve beraberlik ruhunun fertlerin ruhuna ilmik ilmik işlendiği mekânlar olan (Yücer, 2021, s. 75) tasavvuf müesseseleri edebî metinlerin de malzemesi olmuştur. Bu mekânların tavsif ve tarifini yapan çeşitli eserler kaleme alınmasıyla birlikte edebiyatımızda “dergâhnâme” adıyla yeni bir tür teşekkül etmiştir.

1. Dergâhnâmeler Hakkında

Osmanlı'nın oldukça zengin tasavvufi müktesebatının muhafaza edilip gelecek nesillere aktarıldığı mekânlar olan tekkeleri kayıt altına almak ve buralar hakkında bilgi vermek adına birtakım eserler vücuda getirilmiştir. Edebî tür olarak “dergâhnâme” olarak adlandırılan ve daha çok “Mecmû'a-yı Tekâyâ”¹ başlığına sahip risaleler şeklinde karşımıza çıkan bu eserlerin her ne kadar kahir ekseri mensur² olsa da içlerinde manzum şekle sahip olanlar da mevcuttur. Klasik Türk edebiyatı geleneğinde manzum kaleme alınan dergâhnâmeler oldukça sınırlı olup bunların sayısı şimdilik beştir.³ Bu eserlerin müellifleri, sahip olduğu şekil ve muhteva özellikleri kısaca şöyledir:

1.1. Müminzâde Ahmed Hasib (*Dergâhnâme*): Eser hakkında aşağıda teferruatlı bilgi verilecektir.

1.2. Lutfî (*Hânkâhnâme*): Lutfî mahlaslı bir şair tarafından 1149/1735-36 tarihinde yazılmıştır. Fasılların başındaki altışar beyitlik manzumeler dışında mesnevî nazım şekliyle kaleme alınan eserin telif tarihini gösteren bir tarih manzumesi

¹ Kahir ekseri tekkelerin isimleri, şeyhleri, meşihat silsileleri ve buldukları semtler hakkında bilgi veren listeler şeklinde karşımıza çıkan mecmua-i tekâyâların sahip oldukları şekil ve muhteva özellikleri hakkında daha ayrıntılı bilgi için bk. (Övüç 2016).

² Zâkir Şükrü Efendi'nin İstanbul tekkeleri ve bu tekkelerde şeyhlik yapmış zevat hakkında bilgi verdiği *Mecmû'a-i Tekâyâ'sı*, Mehmed Şemseddin Efendi'nin Bursa dergâhlarında postnişinlik yapan sûfilerin hayat hikâyelerini anlattığı *Yâdigâr-ı Şemsî'si*, Gazzizâde Abdüllatif'in *Hulâsatü'l-Vefeyât*'ının dergâhlar hakkında bilgi verilen bölümü ve Şemlelizâde Ahmed Efendi'nin *Şive-i Tarikat-i Gülşeniyye'si* bu türden eserlerden birkaçıdır (Kara, 2020, s. 94).

³ Yapılacak olan yeni araştırma ve incelemeler neticesinde bu türden farklı eserlerin gün yüzüne çıkma ihtimalini göz ardı etmemek gerekir.

bulunmaktadır. Toplam 152 beyit tutarında olan bu eserde İstanbul'daki 101 tekke hakkında bilgi verilmiştir (Turan, 2011, s. 27-34).

1.3. Uyûnî (*Ta'rifnâme-i Dergâhân*): *Safâyî Tezkiresi'*nde, Uyûnî mahlasını kullanan Rahîkî-zâde Şeyh Seyyid Mehmed Efendi (ö. 116/1752-53) tarafından İstanbul ve çevresinde eskiden varlığı bilinenlerle kendi tespit ettiği dergâhları tanıttığı manzum bir eserin kaleme alındığı bildirilmiştir (Çapan, 2005, s. 426). Ne var ki bu eserin şimdilik herhangi bir nüshası tespit edilememiştir.

1.4. Râmiz (*Esâmî-yi Hânkâh-ı Mahmiyye-i Edrene*): Sarıcazâde Seyyid Mehmed Râmiz Efendi (ö. 1172/1758) tarafından kaleme alınmıştır. 94 beyitlik bir mesnevi olan eserde, Edirne'de yer alan 43 adet tekmeden bahsedilmiştir (Gürgendereli, 2016).

1.5. Vardavî (*Dergâhnâme*): Hayatı hakkında biyografik kaynaklarda herhangi bir bilgi bulunmayan Vardavî mahlaslı bir şair tarafından 20. yüzyılın ilk çeyreğinde kaside nazım şekliyle tanzim edilmiştir. 99 beyitten müteşekkil olan kasidede zaman içinde Bursa'da tesis edilen 100 civarında tekke hakkında malumat verilmiştir. Ancak manzumede adı geçen kurumların hepsi tasavvufi müessese olmayıp bir kısmı dinî-tasavvufi bir rengi olmakla birlikte daha çok sosyal yardımlaşma yönü ağır basan birer merkez görünümündedir (Kara, 2012, s. 70).

2. Müminzâde Ahmed Hasib Efendi ve *Dergâhnâme'si*

2.1. Hayatı⁴

Bilinmeyen bir tarihte Bursa'da doğan şairin asıl ismi, Ahmed'dir. Dedesinin ismine izafeten "Mü'minzâde" lakabıyla tanındı. Kaynaklarda "Seyyid" olarak da anılmaktadır. Babasının ismi Mehmed'dir. İlim tahsiline memleketi Bursa'da başladı. Burada Şeyhülislam Feyzullâh Efendi'nin (ö. 1115/1703) ikinci oğlu Mustafa Efendi ile yakınlık kurdu. Küçük yaşta babasını kaybedince Mustafa Efendi'nin himayesine girdi. Bu yakınlık sebebiyle, maddi anlamda pek sıkıntı yaşamadan devrin tanınmış ulemasından dersler alarak tahsil hayatını devam ettirdi. Bu arada Mustafa Efendi'nin hususi kâtipliğini de yaptı. Sonraki senelerde İstanbul'a geldi. 1129/1716-17'de müderris olmaya hak kazandı. Müderrisliğe başlamadan, Veliyyüddin Efendizâde Ahmed Paşa medresesinde görev yapan devrin tanınmış ulemasından Süleyman Efendi'nin yanında bir müddet mu'îdlik yaptı. Mülâzemet devresinden sonra Şeyhülislam Ebu İshâk İsmail Efendi'den icazetle Bursa'daki Esediyye Medresesine tayin edildi. Ayrıca Bursa şer'îyye mahkemesinin kitabetine de vazife aldı. 1147/1735 tarihinde Hekimoğlu Ali Paşa'nın da tavassutuyla Bosna'ya kadı tayin edildi. Müteakip senelerde Kayseri, Tokat, Bağdat ve Manisa kadılıklarında bulunan Ahmed Hasib Efendi; bilinmeyen bir sebeple Manisa kadılığından azledilmesi üzerine 1165/1751 yılında İstanbul'a döndü. 1166/1752'deki vefatına kadar Atpazarı civârındaki bir evde

⁴ Hasib'in biyografisi oluşturulurken yararlanılan kaynaklar için bk. (İnan ve Ekinci 2013; İnan 2021).

ikamet etti. Kabri, Emir Buharî Tekkesi karşısındaki Kazasker Abdurrahman Efendi'nin yaptırdığı mektebin haziresinde olduğu belirtilse de bugün için meçhuldür.

Mü'minzâde Ahmed Hasib'in edebî kişiliği hakkında tezkireler övücü ifadeler kullanmıştır. Bunlardan Râmiz, Hasib'in velûd, latifeli ve mazmunlu söz söylemeye meyilli bir şair olduğunu söylerken (Erdem, 1994, s. 75); Sâlim ise şairin sahip olduğu ifade inceliğine temas ederek onu devrin önemli şairleri arasında zikreder (İnce, 2018, s. 172). *Tekmîletü'ş-Şakâik*'te de Ahmed Hasib'in kemal ve belagatine işaret edildikten sonra ilmî kişiliği ön plana çıkarılmıştır (Özcan, 1989, s. 225).

Kaynaklarda âlim, fazıl, tarihe meraklı, zarif ifadelerle sahip ve tasavvufa vâkıf bir şair olmasının yanında fasih bir nasir olarak da takdim edilen Hasib'in bilinen eserleri şunlardır:

2.2. Eserleri

2.2.1. *Silkü'l-Le'âl-i Âl-i Osmân*: Hasib'in eserleri arasında en meşhur olanıdır. "Tevârih-i Âl-i Osman" türünde manzum olarak kaleme alınan hacimli bir eserdir. Sultan I. Mahmud'a takdim edilen eser, aruzun "mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün" kalıbıyla ve kaside nazım şekliyle kaleme alınmıştır. Tamamı manzum olan eserin sayfa kenarlarındaki notlar mensurdur. Yaklaşık on sekiz bin beyit tutarındaki eserde, Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan Fatih dönemine kadarki 180 yıl içerisinde geçen hadiseler padişahlara göre dönemlere ayrılarak anlatılmıştır. Eserin 1-189 yaprakları arası Süleyman Şah'tan Fatih'e kadarki dönem, 189b-466'ya kadarki kısımda ise Fâtih dönemi konu edilmekte ve dönemin şair, tabip, şeyh, vezir ve emirleri ile bazı tarikat ehlinin menakıbından, Fâtih devrinde tamir edilen ve inşa edilen cami, türbe gibi binalardan bahsedilmektedir. Fatih'ten sonraki padişahların dönemine dair elde kayıt yoktur (İnan, 2021).

2.2.2. *Ravzatü'l-Küberâ*: Şehid Ali Paşa'nın (ö. 1712) teşvikiyle Osmanzâde Tâib'in (ö. 1724) *Hadikatü'l-Vüzerâ*'sına zeyil olarak kaleme alınmaya başlanan eser, daha sonra bu amacından ayrılarak 1703 Edirne Vakasına tahsis edilmiştir. Şeyhülislam Seyyid Feyzullâh Efendi'nin oğlu Şeyhülislam Seyyid Mustafa Efendi'nin uzun yıllar özel kâtipliğini yapan Hasib, ondan dinlediklerini ve diğer kaynaklardan derlediklerini bu eserinde ayrıntılı olarak dile getirmiştir (İnan, 2021, s. 42-43).

2.2.3. *Mecmûa-i Tevârih*: Hekimoğlu Ali Paşa'nın 15 Safer 1155/21 Nisan 1742 tarihinde tekrar sadarete gelmesi münasebetiyle söylenen kaside, gazel, tebrik gibi şiir ve yazıların onun isteği üzerine Hasib tarafından bir araya getirilmesinden oluşmuştur. 112 manzumenin yer aldığı bu mecmuada pek çok kişinin yanı sıra Ahmed Hasib Efendi'nin de tarihleri vardır (İnan, 2021, s. 41).

2.2.4. *Miyâhiyye*: Bursa'daki su kaynaklarının isimlerini ve buralardan su içmenin faydalarını anlatan eser, Bursa sularının methiyesi niteliğindedir. Kırım Hanı Kaplan Giray Han'a Bursa ziyareti esnasında hediye edilen *Miyâhiyye*, otuz sekiz beyitlik

kaside formunda bir manzumedir. İlk otuz sekiz beyti Hâsib Efendi tarafından kaleme alınmış, kalan altı beyti ise Babaefendizâde Şeyh Said Efendi (ö. 1288/1871) tarafından manzumeye zeyl olunmuştur. Manzumeye esas teşkil eden otuz beş beyitlik methiye bölümü ile Said Efendi'nin altı beyitlik zeylinde Bursa'nın farklı yerlerinde bulunan otuz sekiz suyun ismi çeşitli özellikleri zikredilerek övülmüştür (Eroğlu, 2008, s. 432-34).

2.2.5. Menâkıb-ı Şâh Habîb: Eser, Şeyhülislâm Mustafa Efendi'nin (ö. 1745) oğlu müderris Osmân Efendi'nin (ö. 1738) Şeyhoğlu mahlasıyla kaleme aldığı *Menkabet-i Penc Keştî* adlı Hz. Ali'nin kerametleri muhtevalı 85 beyitlik manzum hikâyesinin Mü'minzâde Ahmed Hasîb tarafından genişletilerek yeniden tanzim edilmiş şeklidir. Mesnevi nazım şekliyle kaleme alınan eser, 614 beyitten meydana gelmektedir (Kutlar Oğuz ve Gürbüz, 2022, s. 998).

2.2.6. Hikâye-i Manzûme Be-inşâ'-i Prusalı Hasîb: Çaylak Tevfik'in *Nevâdirü'z-Zürefâ* isimli eseri içinde tespit edilen bu mesnevi aruzun "fe'ilâtün, fe'ilâtün, fe'ilâtün, fe'ilün" kalıbıyla yazılmıştır. Eser, 97 beyitten müteşekkil olup beşerî aşkla ilgili bir hikâyeyi ihtiva etmektedir (Kutlar Oğuz ve Gürbüz, 2020).

2.2.7. Divân: Fındıklılı İsmet Efendi'nin *Tekmiletü's-Şakâ'ik*'inde (Yıldırım, 2021, s. 199) ve Mehmet Tevfik'in *Mecmû'atü't-Terâcim*'inde (Zübeyiroğlu, 1989, s. 311) şairin bir *Divân* sahibi olduğu bildirilmesine karşılık şimdilik böyle bir esere rastlanmamıştır. Ancak şairin kendi hatt-ı destiyle tertip ettiği ve Mısır Milli Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar kısmı "Edebi Türkî 149"da kayıtlı mecmuada bir divan teşkil edecek kadar şiiri yer almaktadır.⁵

2.2.8. Cemâl ü Hurşîd: Mısır Milli Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar, "Edebi Türkî 149"da mevcut mecmua içinde yer alan eser, mesnevi nazım şekliyle ve aruz vezninin "fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün" kalıbıyla yazılmış olup 3997 beyitten müteşekkildir. Cemâl ve Hurşîd adlı kahramanların aşk maceraları ve evlenme çabaları etrafında gelişen olayların anlatıldığı bir hikâyedir.⁶

2.2.9. Dergâhnâme: Hasîb'in önce 129 beyit hâlinde kaleme alıp daha sonra yeniden tanzim ettiği ve çalışmamızın da mihverini teşkil eden bu eser hakkında aşağıda ayrıntılı bilgi verilmiştir.

2.2.10. Sâhîlnâme: Eserin tespit edilen tek nüshası Mısır Milli Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar, "Edebi Türkî 149"da kayıtlı mecmua içindedir. Son kısmı eksik olan metin, mesnevi nazım şekliyle ve aruzun "mef'ûlü mefâ'ilün fe'ûlün" kalıbıyla yazılmış 96 beyitten meydana gelmektedir. Manzumede Boğaziçi sahillerinde bulunan bazı

⁵ Fatma Sabiha Kutlar Oğuz, İncinur Atik Gürbüz ve Mehmet Gürbüz'ün bu manzumelerden hareketle *Hasîb Divânı*'nın teşkiline matuf yayım aşamasında bir çalışması mevcuttur.

⁶ Fatma Sabiha Kutlar Oğuz, İncinur Atik Gürbüz ve Mehmet Gürbüz'ün eser üzerine yaptığı çalışma yayım aşamasındadır.

beldelerden macera nitelikli bir hikâye içinde söz edilmektedir.⁷

2.2.11. Menzîlnâme: Mısır Milli Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar kısmı “Edebi Türkî 149”daki mecmuada yer alan eser, 91 beyitten müteşekkil manzum bir hac menzîlnâmesidir. Mesnevi nazım şekliyle ve aruzun “mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün” kalıbıyla tanzim edilen eserde Bursa ile Mekke arasında hacı adaylarının konakladığı 79 menzil hakkında bilgi verilmiştir.⁸

3. *Dergâhnâme*

3.1. Telif Tarihi

Dergâhnâme'nin şu an için elde iki farklı metni bulunmaktadır. Bunlardan ilki, 129 beyit tutarındaki ilk hâlidir.⁹ İkincisi ise Hasib'in bu ilk metinden hareketle yeniden kaleme aldığı anlaşılan ve kendi hatt-ı destiyle tertip ettiği Mısır Milli Kütüphanesi, Türkçe Yazmalardaki “Edebi Türkî 149” arşiv numaralı mecmuanın 97a-114a varakları arasında kayıtlı olan toplam 805 beyitlik manzumudur. Her iki metnin de telif tarihiyle ilgili elde herhangi bir kayıt bulunmamaktadır. Ancak metinlerin muhtevâsından hareketle telif tarihleriyle ilgili bir çıkarımda bulunmak mümkündür.

Hasib, *Dergâhnâme'nin* ilk hâlinin mukaddime sayılabilecek bölümün sekizinci ve dokuzuncu beyitlerinde Sultan I. Mahmud'a (sal. 1730-1754) hayır duada bulunduktan sonra eserini dönemin sadrazamı Hekimoğlu Ali Paşa için kaleme aldığını belirtmiştir:

Eyledim hayr-du'â Sultân Maḥmūd Ḥân için
Ba'd-ez-zîn destûr-ı ekrem şadr-ı 'âlî-şân için (b. 8)

Dergeh-i 'âlîlerin ta'dād u tavşîf eyledim
Şöhret ü ḥâşiyetin taḥrîr ü ta'rif eyledim (b. 9)

⁷ Fatma Sabiha Kutlar Oğuz ve Mehmet Gürbüz'ün manzume üzerine yayım aşamasında olan bir makalesi mevcuttur.

⁸ Zahide Efe'nin eser üzerine yayım aşamasında olan bir makalesi mevcuttur.

⁹ *Dergâhnâme'nin* 129 beyitlik bu ilk hâli, Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi Koleksiyonu 3465; Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Koleksiyonu 561 ve Belediye Yazmaları 43 numarada kayıtlı nüshalardan hareketle ve 1305/1888 senesinde Muzika-i Hümayun hocalarından Emîn Efendi tarafından aynı vezin ve kafiyede eklediği beyitlerle birlikte Günay Kut (2010) tarafından yayımlanmıştır. Günay Kut tarafından tespit edilen *Dergâhnâme'nin* bu ilk hâlinin üç nüshası dışında tarafımızca beş yazma nüshası daha tespit edilmiştir. Bu nüshalar şunlardır: Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu 06 Hk 4050, vr. 31b-33a, 06 Hk 460, vr. 38a-44a; İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi TY 3240, vr. 74a-75a, TY 10608, vr. 158a-160a; Konya Koyunoğlu Müzesi 12887, vr. 68b-71a.

Bu ifadeler, eserin ilk hâlinin Hekimoğlu Ali Paşa'nın¹⁰ birinci sadrazamlığı döneminde kaleme alındığını ve ona ithaf edildiğini göstermektedir.¹¹ Erzurum valiliğiyle Revan bölgesi seraskeriyken önce Urmiye ardından 15 Kasım 1731'de boşaltılan Tebriz'i alan Ali Paşa, başarılarının mükâfatı olarak Dârüssaâde Ağası Hacı Beşir Ağa'nın da tavassutuyla 12 Mart 1732'de sadrazamlığa getirildi. Üç defa sadrazamlık koltuğuna oturan Ali Paşa'nın bu birinci sadareti, Avusturya ve Rusya müttefik güçlerine karşı başlayacak olan savaştan önce İran meselesi yüzünden 15 Temmuz 1735'te sadrazamlıktan azledilmiş olması (Aktepe, 1998, s. 166) *Dergâhnâme*'nin 1732 ile 1735 tarihleri arasında kaleme alındığına işaret etmektedir. Bununla birlikte eserin "Der-Vasf-ı Câmî-i Ali Paşa" başlıklı beş beyitlik tegazzül bölümünde Ali Paşa'nın birinci sadaret döneminde 1147/1734-35 yılında inşa ettirdiği caminin methinin yapılarak banisi olan Paşa'ya hayır duada bulunulmuş olması ise eserin bu tarihte tanzim edildiğini göstermektedir.

Eserin söz konusu tarihte tanzim edildiğinin diğer bir delili de yaklaşık bir yıl sonra Lutfi'nin 1149/1735-36 tarihinde kaleme aldığı *Hânkâhnâme*'sinde Hasîb ve *Dergâhnâme*'sinden bahsetmiş olmasıdır (Turan, 2011, s. 26).

Dergâhnâme'nin müellif hatlı elde tek nüshası bulunan yeniden tanzim edilmiş hâlinin telif tarihiyle ilgili de elde herhangi bir kayıt yoktur. Bu metnin telif tarihiyle ilgili ilk metnin üzerine eklenen beyitlerde, bazı dergâhlar hakkında verilen birtakım bilgi kıvrıntlarından hareketle bir tahminde bulunmak mümkündür.

Hasîb, Şeyh Kelâmi Tekkesinden bahsettiği beyitlerde tekkenin şeyhi olan Kelâmî Efendi'nin vefat ettiğinden dem vurmakta;

¹⁰ 1689 yılında İstanbul'da doğan Ali Paşa, çocukluğunda ve gençliğinde iyi bir tahsil gördü. Kabiliyeti sayesinde III. Ahmed döneminde (1703-1730) silâhşörlükle saraya girdi ve dergâh-ı âli kapıcıbaşılığına yükseldi. Daha sonraları Adana valiliği, Anadolu beylerbeyliği, Sivas, Diyarbakır, Erzurum valiliği görevlerinde bulunan Ali Paşa; Patrona İsyanı sebebiyle elden çıkan Tebriz'i tekrar almasını mükâfaten 12 Mart 1732 tarihinde sadrazamlığa getirildi. Paşa'nın bu ilk sadrazamlığı 15 Temmuz 1735 tarihinde son buldu. Midilli adasına sürgüne gönderildikten sonra ertesi yıl Kandiye muhafızı akabinde de Bosna, Mısır, Adana ve Anadolu valiliklerine tayin edilen Hekimoğlu Ali Paşa, 21 Nisan 1742'de ikinci defa sadrazam oldu. 23 Eylül 1743 tarihinde sadareten alınarak Midilli'ye sürüldü. Bu sürgünden sonra Girit, Bosna Halep, Anadolu valisi ve Anadolu beylerbeyi olan Ali Paşa; 15 Şubat 1755'te üçüncü kez sadrazam olduysa da bu görevi ancak üç ay sürmüştür. Bu son vezirlik sonrası önce Mısır akabinde de Anadolu valiliğine getirilen Ali Paşa, 14 Ağustos 1758 tarihinde Kütahya'da vefat etti (Aktepe, 1998, s. 166-67).

¹¹ Eserin Müstakîmzade tarafından tertip edilen ve Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi 3465 numaralı mecmuada yer alan nüshasının başına mürettep tarafından düzenlenen "Merhûm Vezîriazam ve Ekrem Hekîm-zâde Ali Paşa Hazretlerinin sadâret-i ülâsında Bursavî Mü'min-zâde merhûm Hasîb Ahmed Efendi verdiği Dergeh-nâme kasidesidir ki mukâbelesinde Bosna mevleviyyetin tevcih edip yüz altın ve bir at ve bir Mushaf-ı Şerîf ihsân buyurmuşlardır." notu da bu durumu teyit etmektedir.

Mesken-i ehl-i hüda me 'men-i hayl-i fuqarâ
Tekye-i Şeyh Kelâmîye sözüm yok aşlâ (b. 291)

O 'azîzi dahı devrân kıluḡ ser-gerdân
Oldı yâ hû diyerek semt-i beḡâyâ püyân (b. 295)

Sünbülî Dergâhı'nı anlattığı beyitlerde ise dergâhın mevcut şeyhinin Şeyh Nureddin Efendi olduğunu ifade etmektedir:

Ḥabbezâ gülzâr-ı cennetdir maḡâm-ı Sünbülî
Nefḡa-baḡşâ-yı kerâmetdir anîñ her bir güli (b.11)

Mürşid-i âḡâhı ḡâlâ Şeyh Nûre'd-dîndir
Pertev-i Ya 'ḡüb u 'Adlî vü Cemâle'd-dîndir (b. 29)

Söz konusu edilen bu dergâhlarda postnişin olan Şeyh Kelâmî Efendi'nin vefat ettiği 1151/1738-39 (Köse, 2010, s. 306) tarihi ile Sünbülî Dergâhının hâlihazırdaki şeyhi olduğu ifade edilen Mehmed Nûreddin Efendi'nin 1160/1747 olan vefat tarihi (Muslu, 2021, s. 171) göz önünde bulundurulduğunda *Dergâhnâme'si*'nin 1151/1738-39 ile 1160/1747 yılları arasındaki bir tarihte genişletilerek yeniden tanzim edildiği anlaşılmaktadır.

3.2. Şekil Özellikleri

Yeniden tanzim edilmiş hâli 805 beyitten müteşekkil olan *Dergâhnâme'si*'nin 1-795. beyitler arası mesnevi, bir nevi hâtîme olarak da kabul edilebilecek olan ve Hekimoḡlu Ali Paşa'ya duada bulunulan 796-805. beyitler ise kıt'a nazım şekliyle kaleme alınmıştır.

Hasib aşağıdaki bir beyit hariç eserin ilk tanziminde mevcut olan bütün beyitleri eserin genişletilmiş hâline dâhil etmiştir:

Âşafâ bir güşe-i çeşm-i 'inâyetle nazar
Bende-i nâçiz-i devlet-ḡ'âhına iḡsân yiter

Şair ayrıca beyitlerin ilk tanzimindeki sıra düzeninde de değişikliğe giderek takdim-tehir şeklinde çeşitli tasarruflarda bulunmuştur. Zaman zaman bazı beyitlerdeki kelime ve ibarelerde de değişikliğe gitmiş ancak bunları mısra ve beyitlerin genel yapısını bozacak şekilde yapmamıştır. Eserde Ahmed Rifâ'î'nin menakıbının anlatıldığı bölümde iki beyit ise Arapça nazmedilmiştir.

Dergâhnâme'si'de tek bir aruz kalıbı yerine 9 farklı kalıp tercih edilmiştir. Tercih edilen bu kalıplar ve kullanıldıkları beyit aralıkları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Kullanılan Kalıp	Beyit Aralığı
<i>fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün</i>	1-229
<i>fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün</i>	230-370, 796-805
<i>mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün</i>	371-424, 774-786
<i>mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün</i>	425-444, 787-795
<i>fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün</i>	445-541
<i>fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün</i>	542-577
<i>mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fe' ülün</i>	578-600
<i>fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün</i>	601-642
<i>mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün</i>	643-773

3.3. Muhteva Özellikleri

İstanbul'daki dergâhlar hakkında bilgi vermek amacıyla kaleme alınan *Dergâhnâme*'nin ilk yirmi beyti, mukaddime hüviyetine sahip olup sebab-i te'lif mahiyetindedir. Müellif bu beyitlerde, Hakkın rızasını kazanmak ve şeriatın emirlerini hakkıyla ifa etme arzusunda olanların tarikata intisap ederek şeyhlerin himmetlerine talip olmaları gerektiğini söyler. Kendisinin tarikat erbabının birçok lütfuna nail olduğunu, bu vesileyle İstanbul ve çevresindeki bütün tekkelere medar olan bir kul olduğunu ifade eden şair, devrin padişahı Sultan Mahmud'a arz-ı hâcâtta bulunduktan sonra ona hayır duada bulunur. Müteakip beyitlerde manevi iklimiyle âşıklara Kâbe, Hak yolunun salıklarına irfân mekânı ve feyz erbabına ise menzil olan dergâhları tavsif ve tarif ettiğini söyler.

Hasîb, bu bölümden sonra 21. beyitten itibaren İstanbul'daki dergâhlar hakkında bilgi vermeye başlar. Şair, herhangi bir tertip hususiyetini dikkate almaksızın kahir ekseri 3 ile 10 arasında değişkenlik gösteren beyit sayısı ile İstanbul'daki toplam 101 dergâh hakkında bilgi vermiştir. Umumiyetle tavsiflerin yapıldığı bu beyitlerin ilkinde dergâhların isimleri zikredilmiş, mütebaki beyitlerde ise yer yer dergâhların sahip olduğu çeşitli özelliklere temas edildikten sonra; daha çok nasihatamiz bir edayla nefis terbiyesi, dünya nimetlerinin faniliği ve ideal bir salikin sahip olması gereken tarikat adabı gibi konular işlenmiştir.

İlyas Efendi Tekkesine sadece bir beytin yer ayrıldığı *Dergâhnâme*'de bu anlamda en şanslı tekke, Rifâî Tekkesidir. Müellif, 653 ile 674. beyitler arasında Rifâî Tekkesinden bahsettikten sonra 675-767. beyitler arasında "Menâkıb-ı Celile eş-Şeyh Ahmed-i Zât-ı Vâlâ" başlığı altında Rifâîye tarikatı kurucusu Ahmed er-Rifâî'den (ö. 578/1182) bahsetmiş ve onun meşhur menkıbesine yer vermiştir. Söz konusu menkıbeye göre her sene hac farızasını yerine getiren hacılardan Hz. Peygamber'in ravzasına vardıklarında kendisinden de salat ve selam götürmelerini talep eden Seyyid Ahmed Rifâî, bir gün

kendisi de hac farızasını ifaya muktedir olur. Dönüşte ziyaret maksadıyla Medine'de Hz. Peygamber'in kabrine varınca gözleri yaş içinde "Uzakta bulunduğumda ruhumu gönderirdim, benim vekilim olarak toprağını öperdi. Şimdi bu hayal nöbeti beni buldu, uzat ellerini de nasiplensin dudaklarım!" manasına gelen beyitleri okuması üzerine Hz. Peygamber'in kabrinden dışarıya şehri aydınlatan iki el uzanmış ve Seyyid Rifâî bu iki eli öperek mukabelede bulunmuştur. Bu keramete Medine halkı da şahit olmuş ve Seyyid Rifâî'ye büyük bir ihtiramda bulunmuştur.

Müminzâde Hasib, eserinde tekkelerle ilgili olarak şöhret bulan diğer isimleri, buldukları mahaller, kurucuları, mensup oldukları tarikatlar, şeyhleri, meşâyih silsileleri, zikir ve ayin günleri gibi bazı önemli bilgiler paylaşmıştır. Ancak mezkûr bilgilerin bütün dergâhlar için verildiğini söylemek mümkün değildir. Söz konusu beyitlerin birçoğunda dergâhlar ya sadece ismen söylenerek herhangi bir bilgiye yer verilmemiş ya da bu mezkûr özelliklerden bir veya birkaçına temas edilmekle iktifa edilmiştir.

Bu anlamda en çok farklı özelliğine temas edilen tekke, İsa Efendi Tekkesidir. Şair bu tekkeden bahsederken burasının Halvetî dergâhı olduğunu, her hafta burada ayin gerçekleştirildiğini, manzum ilahîleri müntesiplerince okunan Şeyh Mahvî adında bir mürşidinin olduğunu ve onun ölümü üzerine de oğlu Sahvî'nin tekkenin şeyhliğini yaptığını ifade etmiştir (79-87. beyitler).

Dergâhlardan dördünün halk arasında şöhret bulan diğer isimlerinden de bahsedilmiştir. Buna göre Sünbülî Dergâhı, Mustafa Paşa Tekkesi (21-24. beyitler); Vahyî Dergâhı, Balat Tekkesi (549-550. beyitler); Paşmakçı Tekkesi, Seyyid Buhârî Tekkesi (180-182. beyitler) ve Ma'sûm Dergâhı ise Oğlan Tekkesi (777-778. beyitler) adıyla şöhret tutmuştur.

*Dergâhnâme'*de dergâhlar hakkında verilen bilgilerden biri de hâlihazırda buralarda postnişin olan şeyhlerin isimleridir. Eserin tanzim edildiği zaman Sünbülî Tekkesinde Şeyh Nüreddin, Nasûhî Tekkesinde (ismi zikredilmeden Şeyh Nasûhî Efendi'nin oğlu Şeyh Alâeddin Efendi), Şeyh Nazmî Tekkesinde Şeyh Abdulhalim, Âsafî Tekkesinde Şeyh Rızâ, Abdussamed Tekkesinde Şeyh Nûrî, Çâlâk Tekkesinde İbn-i Çâlâk Şeyh Mustafa, İsa Efendi Tekkesinde Şeyh Sahvî ve Ümmî Sinan Tekkesinde ise Şeyh Hüseyin meşihat makamında oturmaktadır.

Zikir ve ayinlerin icra edildiği günlere işaret edilmesi, tekkelerle ilgili verilen bilgilerden bir diğeridir. Buna göre Âsafî Tekkesinde her cuma, Abdussamed Tekkesinde (Himmetzâde Tekkesi) her perşembe, Şeyh Nazmî Tekkesinde her pazartesi, Bülbülcüzâde ve Şeyh Aşûr Tekkesinde ise haftada bir zikir icra edilmektedir.

Tarihi seyir içinde bazı tekkeler çeşitli saiklerle intisap ettikleri tarikatları terk ederek başka tarikatların müntesibi olmuştur. *Dergâhnâme'*de de bazı tekkelerdeki bu minvalde görülen değişimlerin izlerine rastlamak mümkündür. Eserde 16. yüzyılın

sonlarında Kurt Kaptan tarafından mescid olarak inşa edilen, Bayramî-Melâmî şeyhi Saçlı Emir Osman Efendi'nin halifesi Paşmakçı Seyyid Ali Dede tarafından da tekkeye dönüştürülen (Köseoğlu, 2016, s. 443) ve önceleri bir Bektaşî dergâhı olan Paşmakçı Tekkesinin salıklarının daha sonra Nakşibendilikte karar kıldıkları yönünde paylaşılan bilgi bu duruma güzel bir örnektir:

Eyle hânût-ı dili tevḥîd ile pîrâste
Tekye-i Paşmakçı erbâb-ı dile ârâste (b. 180)

Dergeh-i Bektâşiyândır ol maḳâm-ı cân-fezâ
Terk ü tecrîd üzredir sâlikleri şubḥ u mesâ (b. 181)

Sâlikân Nakşibendîde bulup âhir qarâr
Mürşid ü merdândan ḥâlî ḳalup olmuş tebâr (b. 183)

Aynı şekilde bir Halvetî dergâhı olan Hallâc Tekkesinin daha sonra Uşşâkî dergâhına tahvil olduğu da bu minvalde verilen bilgiler arasında yer almaktadır:

Ḳâṭın-ı dergâh olan bir mürşide muhtâcdır
*Zümre-i ‘uşşâkı irşâd eyleyen **Hallâcdır*** (b. 200)

Ḳalvetîden ayrılan ‘Uşşâkiyân dergâhıdır
Ḳalîyâ şeyhi olan ol firḳanıñ âgâhıdır (b. 202)

Dergâhnâme'nin yeniden tanzim edilmiş son hâlinde, 99 tekkenin zikredildiği 129 beyitlik ilk hâlimden farklı olarak fazladan iki tekke daha bulunmaktadır. Bunlar, Sarhoş Bâlî (174-179. beyitler) ve Bayram Paşa (403-408. beyitler) tekkeleridir.

Hasîb, tekkeler hakkında bilgi verirken tekke isimlerinin taşıdığı anlam ve bu isimlerle anlamca ilişkili kelimeler üzerinden teşbih, tezat, tenasüp, tevriye, cinas, iştikak ve leff ü neşr gibi çeşitli edebî sanatlar vasıtasıyla anlatıma renk, çeşni ve zenginlik katmasını bilmiştir. Bu anlamda beyitlerde en fazla karşılaşılan edebî sanat tenasüptür. Hem tenasüp hem de iham-ı tenasübün gözetildiği bu minvaldeki kullanımlardan birkaçı aşağıda örneklendirilmiştir.

Mirahur Tekkesinin zikredildiği beyitlerde şair, tekkeye mekânsal bir isim özelliği kazandıran ahur kelimesiyle anlamca münasebeti olan “terki, esb, ‘inân, ser-keş, arsa, fâris, menzil, küheylan” ve “yol” kelimelerini bir arada kullanmıştır (304-308. beyitler).

Yine Kadırğa Tekkesinden bahsedildiği beyitlerde ise anlam; birer denizcilik terimleri olan “keştî, girdâb, liman, kadirğa, fülk, sal-, deryâ, hevâ, Nüh” ve “sâhil” kelimeleri üzerinden şekillendirilmiştir (161-163. beyitler).

Tasavvuf ve musiki çevrelerinde Çâlâk lakabı ile şöhret bulan Ahmed Efendi'nin (ö.

1711) Cağaloğlu Sarayı civarında kendi lakabı ile anılan (Özcan, 1993, s. 58) Çâlâk Tekkesinin anlatıldığı beyitlerde ise hem bu tekkenin kurucusu Ahmed Efendi hem de babasına nispetle “Çâlâkzâde” lakabı ile şöhret bulan Mustafa Efendi'nin (ö. 1757) (Özcan, 2020, s. 296) musikişinas olmalarından hareketle “mûsikî, makâm, nağme-serâ, evc, hoş-nevâ, uşşâk, savt, tevşih, beste, râhatu'l-ervâh, kûçek, büzürg, Acem, Isfahân, Nişâbûr, muhâlif, hevâ, muhayyer, nutk, zarb, âşikâr, nühüft, Hicâz, Irâk” ve “dil-beste” gibi musiki terimlerine yer verilmiştir (463-486. beyitler).

*Dergâhnâme'*de dergâhlarla ilgili verilen bilgilerden biri de bunların buldukları semtlere dairdir. Şeyh Osman Tekkesinin Kasr-ı İdris semtinde (b. 542), Hüdâyî (b. 393) ve Safvetî Tekkesinin Üsküdar'da (b. 487), Kapağası Tekkesinin padişah sarayı semtinde (b. 414), Ali Paşa Tekkesinin Dikilitaş'ta (b. 345) ve Mehmed Ağa Tekkesinin ise Çarşamba semtinde (b. 788) bulunduğu verilen bu bilgiler arasındadır.

Nakşî Dergâhının şeyhi olan Nakşî Efendi, aynı zamanda sanatkâr tabiatlı biri olup Nakşî mahlasıyla şiirler yazan mutasavvıf bir şairdir. Kaleme aldığı manzumelerini *Dîvân'*ında toplamıştır (Efe 2021). Hasib de Nakşî Efendi hakkında bilgi verirken onun şairlik yönüne de temas etmiş, ilahi ve na't türünde kaleme aldığı manzumelerin genç ve yaşlı herkes tarafından okunduğunu dile getirmiştir:

Vezn-i tab' ile ilâhiyyât u na't-ı Muştafâ
Söylemişlerdi sülûkında o pîr-i hoş-edâ (b. 112)

Nûr-ı fâhır-ı âleme bir zerre olmaz âfitâb
Güfte-i ra'nâsı anîndir oğurlar şeyh ü şâb (b. 113)

Sanatçı kişiliğiyle bilinen şeyhlerden biri de Şiruganî Derviş Ali'dir. Şehremini'deki Hulvî Tekkesi şeyhi Sinan Efendi'nin 1107/1695-96'da vefatı üzerine bu dergâha şeyh tayin edilen ve vefatına kadar bu görevde kalan ve Türk musikisinde en çok dinî eser besteleyen Gülşenî şeyhi olan Ali Dede, dinî ve din dışı bestelerle devrinin önemli bestekârları arasında yer almıştır. Savt, tesbih, tevşih, durak ve ilahilerden müteşekkil dinî bestelerinden yaklaşık 450'sinin güftesi tespit edilmiştir. Zâkirler ve müezzinler tarafından büyük bir râğbetle okunan eserleri arasında durakları, dinî musikinin en parlak besteleri arasında sayılmaktadır (Özcan, 1989, s. 454). Hasib de Ali Dede'nin bu özelliğine atıfta bulunmuş ve birçok ilahisinin hâlâ dillerde terennüm edildiğini söylemiştir:

Çok ilâhîleri hâlâ okunur
Tîr-veş tîz derûna doğunur (b. 558)

Sanatkâr tabiatlı tekke şeyhlerinden bir diğeri de Seyyid Nizamoğlu'dur. Hasib, Seyyid Nizam Tekkesinin tavsif edildiği beyitlerde Seyyid Nizam'dan sonra oğlunun tekkenin başına geçtiğini söyledikten sonra kaleme aldığı ilahilerinin bestelendiğini ve divan süsü olacak aşka dair birçok şiir yazdığını dile getirmiştir:

*Aşdıķası gördiler hālâtını
Beste idüp çok ilâhiyyâtını* (b. 624)

*İşka dâ'ir çokdur nâ-süftesi
Zîb-i divân oldu ra'c nâ güftesi* (b. 625)

Dergâhnâme'de ismi zikredilen şair vasfını haiz postnişinlerden bir diğeri de İsa Efendi Tekkesinin şeyhi olan Şeyh İsa Mahvî'dir (ö. 1127/1715). Hasîb, bu tekleden bahsederken mürşidinin Şeyh Mahvî namıyla şöret bulduğunu ve manzum ilahilerinin zakirleri tarafından okunduğunu ifade etmiştir:

*Şeyh Mahvî şöret ile nuḥbe-i ahyârdır
Mazhar-ı esrâr-ı Haḫ bir şeyh-i ḥüb-eḫvârdır* (b. 83)

*Çok ilâhiyyât-ı manzûmın okurlar zâkirân
Hâline ḳâlî uyar bir mürşid-i üstüde-şân* (b. 84)

İstanbul ve çevresinde karşılaşılan tarikat yapıları için “âsitane, dergâh, hankâh, tekke, zaviye” gibi çeşitli terimler kullanılmıştır. Söz konusu terimlerden “dergâh”, “hankâh” ve “tekke” ne belirli bir tarikata ne herhangi bir fonksiyon farklılığına ne de bunlardan kaynaklanan bir mimari tipe tekabül eder. Bazı manzum kitabelerde, kelime tekrarından kaçınan Osmanlı şairlerinin aynı yapı için söz konusu terimlerin hepsini kullanmaları bunun en açık kanıtıdır. Bütün bu terimler içinde “tekke” daima en yaygın ve en kapsayıcı olagelmıştır (Tanman, 2015, s. 410).

Bu genel temâyüle mütenasip bir şekilde Müminzâde Hasîb de *Dergâhnâme*'sinde aralarında nüans gözetmeksizin “âsitân/âsitâne, dergâh, hankâh” ve “tekke” kelimelerini birbirleriyle aynı anlama gelecek şekilde kullanmıştır. Bu meyanda eserde dergâh/dergeh, 78; tekye, 76; âsitân, 57; hankâh ise 11 kez kullanılmıştır.

Tasavvuf neşvesinin en derinden hissedildiği, tasavvufi umdelerin insan ruhunda ve bedeninde bir hayat felsefesi hâline dönüştüğü mekânların tavsif ve tarifini mihverine alan *Dergâhnâme*; bilgilendirme esasına müstenit didaktik bir eser olduğu için sade bir dille kaleme alınmıştır. Tasavvuf kültürü temelinde dergâhlara karşı hissedilen muhabbetin beyitler hâlinde mücessem hâle dönüştüğü esere, samimi bir eda ve coşkun bir ruh hâli hâkimdir.

Beyitlerin teşkilinde işlenen mevzuuya da mütenasip bir şekilde tasavvuf ıstılahına bolca yer verilmiştir. Bu kabilden olmak üzere “âsitâne, âyîn, azîz, çille, dede, dergâh, dervîş, destâr, devrân, ehl-i hevâ, erba'ın, evtâd, ezkâr, fenâ, feyz, hakikat, hankâh, hevâ, hırka, hidâyet, hulûs, hûş der-dem, hücre, ihlâs, ihtidâ, ilhâd, inâyet, inzivâ, irşâd, irtiyâz, i'tirâz, ittisal, kâmil, kutb, makâm, mecaz, meslek, mürşid, nefis, nutk, pîr, riyâzet, seccâde, sema', sîdk, silk, sûfî, sülûk, şeyh, takvâ, tarikat, tecellî, tecrîd, tekye, terk, tevfiḳ, tevhîd, uzlet, velî, zîkr” ve “zühd” gibi onlarca kelime ve ibareye tesadüf

edilmektedir.

4. Nüsha Tavsifi¹²

Dergâhnâme'si nin 805 beyitlik şeklinin şimdilik bilinen tek nüshası, Hasib'in kendi hatt-ı destiyle tertip ettiği ve Mısır Milli Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar kısmında yer alan "Edebi Türkî 149" arşiv numaralı mecmuanın 97a-114a varakları arasında kayıtlıdır. Çift sütunla, her sayfada 23 satır hâlinde ve talik hatla kaleme alınmıştır. Sayfa sonlarında reddadeler mevcut olup bazı beyitler der-kenardadır. Müellif, yanlış okumaların önüne geçmek için bazı kelimeleri harekelemiştir.

5. Çeviri Yazılı Metin¹³

[97a] *Dergâh-nâme-i Eşer-i Hâme-i 'Abd-i Fakîr Mü'min-zâde es-Seyyid Ahmed Hasib el-Bursevî*

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1. Ey taleb-kâr-ı rızâ-yı Hâzret-i Rabbü'l-enâm
Ârzü-mend-i vişâl-i Ka'be-i şevk ü ğarâm
2. Ey iden aḥkâm-ı şer' -i Aḥmede teşmîr-i sâk
Bâtınında bulsun aḥvâl-i tariḳatle vifâk
3. Kıl meşâyiḡ âsitânın kendiñe kehfü'l-emân
Her birinden iktisâb eyle ḡayât-ı câvidân
4. Neyl-i âmâliñde ey sâlik şaḡın çekme ta'ab
Anlarıñ himmetleri olur sebep bâ-izn-i Rab
5. Ben hele çok luḡfını gördüm tariḳ erbâbınıñ
Kuluyam ḡurbâniyam ḡâlâ meşâyiḡ bâbınıñ
6. Ol sebebden şehr-i İstânbül u eṭrâfındaki
Tekyeler oldı baña cümle medâr-ı bendegî

¹² Eser tarafımızca fiziki olarak görülmemiş olup tavsif, temin edilen siyah-beyaz PDF görüntü üzerinden yapılmıştır.

¹³ Metin teşkilinde İsmail Ünver'in "Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler" başlıklı makalesindeki ilkeler büyük ölçüde dikkate alınmıştır.

7. udretim oldua Mevlāya  ibādet eyledim
Pādiāh-ı zū'l-celāle  arz-ı hācāt eyledim
8. Eyledim hayr-du ā Sultān Mamūd Hān iin
Ba d-ezīn dūstūr-ı ekrem adr-ı  ālī-ān iin
9. Dergeh-i  ālīlerin ta dād u tavif eyledim
ohret ü hāiyetin tarır ü ta rīf eyledim
10. Her biri bir gūlen-i tevid-i zıkrı'llāhdır
Cilve-gāh-ı  aıān cāy-ı dil-i āgāhdır
11. Sālikān-ı rāh-ı Hāa mafel-i  irfāndır
Zümre-i erbāb-ı feyze menzil-i zı-āndır
12. Kām-cūyāna maall-i feyzdir her hānāh
 Aı-ı bi'llāh olanlar eylemilerdir penāh
13. Bir gūlistān-ı afādır gūlleri bī-hārdır
Görmemi kimse hāzānın öyle bir gūlzārdır
14. Hep hūbūb iden nesīm-i feyzdir ehār ile
Gone-i kām-ı dili amadadır ezkār ile
15. Zākirān-ı ho-nevādır ol yiriñ būlbūlleri
Aılır ayf u itāda gūlleri sūnbūlleri
16. Nefa-mend olan füyūzātından erbāb-ı afā
Dā'im envār-ı tecellīden olurlar rūenā
17. Andan öğrenmi felek devrānı kim her ānda
Vālih ü hayrān olup ırmaz döner devrānda
18. Merkez-i atāb olup her tekye-gāh-ı cān-fezā
Vecd ü hāletle medār-ı  ıdır ub u mesā
19. Keretinde lezzeti var hālvetinde vulatı
İnzivāsında afādan gāyırı yodur hāleti

20. İsteyen gelsün şalâdır Ka'betü'l-‘uşşâk'dır
Mecma'-ı ehl-i şafâdır bezm-i istihkâk'dır
21. Hâbbezâ gülzâr-ı cennetdir maqâm-ı **Sünbülî**
Nefha-bahşâ-yı kerâmetdir anıñ her bir güli
22. Kible-i ehl-i vefâdır ol maqâm-ı dil-güşâ
Şemm ider bûy-ı tecellî eyleyenler ilticâ
23. Kuşb-ı 'âlem oldığı 'aşrında oldı âşikâr
Nefha-mend-i feyzi olmuşdur mülûk-ı bahtiyâr

[97b] Der-Beyân-ı Vaşf-ı Zâviye-i Koca Muştafâ Paşa Der-İstanbul

24. Hânkâh-ı Muştafâ Paşadır anıñ şöhreti
Sünbülî şöhretle olmuşdur maqâm-ı Halvetî
25. Hâk-i dergâhı n'ola olsa meţâf-ı âşikân
Her varan zirâ bulur qalbinde bir feyz-i nihân
26. Reşk-i cennetdir harîr ser-çeşmesi mergûbdur
Servdir zenciri bir sevdâ-zede maĥbûbdur
27. Türbeler kim her biri sünbül ocağıdır hemân
Anda bulmuşdur nemâyı Hâzret-i Sünbül Sinân
28. Câmî' ü'l-envârdır ol hânkâh-ı Halvetî
Şemm iden elbet bulur bûy-ı 'abîr-i vaĥdeti
29. Mürşid-i âgâhı hâlâ Şeyĥ Nûre'd-dîndir
Pertev-i Ya'qûb u 'Adlî vü Cemâle'd-dîndir
30. Çok kirâmü'd-dîn anda mürşid-i merdândır
Merkez-i aĥtâb olmuş tekye-i devrândır
31. Kâkül-i ĥurâ-yı cennet-veş virir bûy-ı şafâ
Müstafîz olur aña her dem olanlar çihre-sâ

32. Cezb ider her gâh erbâb-ı derûnı ol maḥal
Her varan eylerdi anda müşkilâtın keşf ü ḥal
33. Rûy-mâl olmaḫdadır her cum‘a erbâb-ı şafâ
Cem‘ olur her hücreinde niçe yârân-ı vefâ
34. Çünkü her bir hücresi kâşâne-i ‘irfândır
Cilve-gâh-ı ‘âşıkândır künc-i dervîşândır
35. Mâsivâdan geçmege bir tekye-i tecrîddir
Her zamâni ğibta-i hengâm-ı zevk-i ‘ıddir
36. Ben hele çok zevk-i rûhânîsini gördüm müdâm
İnkîşâf-ı kalb ile itdim şafâsın şubḥ u şâm
37. **Tekye-i Sîvâsî**ye gel eyle terk-i mâsivâ
Hem ta‘ alluḫ riştesin kaç‘ eyle ey merd-i Ḥudâ
38. Şeyḫ Nürî âsitânıdır o cây-ı dil-güşâ
Zulmet-i inkârı ço eyle derûnuñ rûşenâ
39. Cilvegâh-ı Şeyḫ Muḫyi’d-dîn idi vâfir zamân
Anda ihyâ eyleyüp ol rûḫ-baḫş-ı ‘âşıkân
40. Küşte-i inkâr olan merdâni ihyâ eyledi
Nuṭḫ-ı enfâsı virüp câna ḫayât-ı sermedi
41. Bir Mesîḫâ-dem ‘azîz-i muḫterem şâḫib-kerem
Mürşid-i âgâḫ idi feyzi olurdu şubḫ-dem
42. Sâlikân-ı râh-ı ‘ışkı anda irşâd eyledi
Çok ḫarâb-âbâd ḫâtır yaptı âzâd eyledi
43. Ḥalvetî ‘uşşâkına bir rûşenâ dergâhdır
Bir maḫall-i feyzdır bir tekye-i âgâhdır
44. Ğâlibâ olmuş mükedder gerdiş-i devrândan
Sâdedir zirâ derûnı mürşid ü merdândan

45. Merhem-i zaḥm-ı şifâ-sâza ararsañ bir maḥal
Âsitân-ı Şeyḥ Nûre'd-dîn Cerrâḥîye gel

46. Her varan mecrûḥ-ı tîğ-i ' illet-i inkâr olan
 İltiyâm-ı feyz ile buldı şifâ-yı cism ü cân

47. Hûn-ı inkâr ile leb-rîz-i fesâd olan ricâl
 Neşter-i tevḥidden buldı ' urûḫ-ı i' tidâl

[98a]

48. İsteyen gelsün ferâğ-ı ḳalb ile şadra şifâ
 Şeyḥ Nûre'd-dîn Cerrâḥîye itsün ilticâ

49. Tîre-baḥtân-ı ṭarîḳe şeyḥ-i ḥoş-âyîndir
 Mürşid-i râh-ı ḥaḳîḳat reh-nümâ-yı dîndir

50. Şem' -i bezm-i Ḥalvetî eyler derûnı rüşenâ
 Zulmet-i bigânegîden ' âḳıbet bulur rehâ

51. Maḥrem-i esrâr-ı zikru'llâh olur ehl-i sülûk
 Lem' a-i nûr-ı tecellîden gider reyb ü şükûk

52. Şûfiyâ ne var uşûlinde şafâ-yı cism ü cân
 Hoşdur âyîn ü semâ' ı dem-be-dem devr-i revân

53. Hâle-i mâh-ı hüviyyet ḥalḳa-i tevḥiddir
 Hûân-ı keşretdir velîkin süfre-i tecrîddir

54. Zâhidâ inkârı dilden terk idüp âyîne gel
Âsitân-ı Ḥazret-i Monlâ Celâle'd-dîne gel

55. İstiğâse eyle gavşîden eger âdem iseñ
 Geç celâlinden cemâl iste eger maḥrem iseñ

56. Ney gibi nâlân olanlar ' ışḳ-ı Mevlânâ ile
 İktisâb-ı zevḳ ider her dem ḳudûm u nây ile

57. Geh Beşiktaşa şalın gâhî Ḳasımpaşaya var
 Gâhice Bâb-ı Cedîde dâḫil ol leyl ü nehâr

58. Sâlikân-ı Mevlevîden seb' a-i seyyâre-vâr
Heft-merdân-ı Hüdâ itmişdir anda istinâr
59. Her biri bir kûtb-ı devrân idi ' aşrında tamâm
Şeyh Aḥmed nâm ile her biri olmuşdı be-nâm
60. Zevk ü şād ile geçüp her biriniñ devrânları
Ġavşa-kâr-ı kûlzum-ı Ġufrân olsun cânları
61. İktisâb-ı feyz ider kaşd-ı ziyâret eyleyen
Ḥayretinden kurtılır 'avn ü 'inâyet isteyen
62. Hep semâ' a dâ'ir olmağla ney-âsâ şūfiyâ
Meşnevisin istimâ' eyle 'aziziñ dâ'imâ
63. Def gibi sine döğüp ney gibi nâlân ol yüri
Nâr-ı 'ışka yan yaqıl gezme cihânda serseri
64. Sâḥa-i kâlbe sipâh-ı Ġuşsa itdükçe hücüm
Ġâsitân-ı Mevlevîye şūfiyâ eyle kudüm
65. Şūfiyâ nefsünle dâ'im [kıl] cihâd-ı ekberi
Hoş riyâzet-gâhdır bu **Ġâsitân-ı Lâğari**
66. Esb-i nefsin pek semirdenler kâlurmuş râhda
Niçe ferbih tenleri gördük çeh-i güm-râhda
67. Terbiyet-kâri-i tende eyleyenler i' tidâl
İrdiler ser-menzil-i maqşûda bî-ḥavf u cidâl
68. Ġḥur-ı tende behâ'im gibi cânın besleyen
Hep ḥazûn olup 'amelden kâldı niçe merd ü zen
69. Ol sebeble sâlike vâcib riyâzet eylemek
Çekmeye tâ kim 'ibâdâtında bî-hüde emek
70. Çille-i merdâna girmişdi selef perhîz için
Nefs-i insâniyyesin en'âmdan temyîz için

[98b]

71. Kim ki bu evşâf-ı hayvâniyyeden çekmez kesel
Aña hayvândan ezall didi Hudâ-yı lem-yezeli
72. Bu riyâzet dinilen lafzıñ niçe ma' nâsı var
Gâh rûhânî vü geh nefis ile hâşıldır o kâr
73. Zühd ü taqvâ vü vera' dağlı şalâh-ı hâldir
Maşdarı insândır hayr-ı umûra dâldir
74. Cümle a' zâniñ riyâzâtı olur insânda
Âdeme maşşürdur olmaz ebed hayvânda
75. Nefs ile rûhuñ miyânında tenâzu' üzredir
İctimâ' itmezler aşlâ hep temânu' üzredir
76. Ekl ü şürbe lezzet-i bâha degüldür münhaşır
Cümle eczâ-yı beşerde buldı her bir mu' tebir
77. Terk-i ihvâdan 'ibâretdir diyen ol hâleti
Meyl-i rûhânî ile tefsîr ider keyfiyyeti
78. Ekşer erbâb-ı zevâyâda olur bu hüsn-i hâl
Haşyetu'llâh ile hâşıldır didi ehl-i kemâl
79. Rûh-bağşâdır 'aceb 'İsâ Efendi Tekyesi
Dergehinden eyle isticlâb feyz-i aqdesi
80. Halvetî dergâhıdır her hefte ihyâsı olur
Münkir-i ehl-i tarîke çok müdâvâsı olur
81. Mürde hükminde olan erbâb-ı cehle ol maqâm
Feyz-i rûhânî ile virir şafâ-yı i' tinâm
82. Bir Mesîhâ-dem mükerrem mürşid-i âgâhı var
Zâhiri ma' mür 'ilm-i bâtiniden neşvedâr

83. Şeyh Maḥvī şöhret ile nuḥbe-i aḫyârdır
Mazhar-ı esrâr-ı Hâk bir şeyh-i ḥüb-eṭvârdır
84. Çok ilâhiyyât-ı manzûmın okurlar zâkirân
Hâline kâli uyar bir mürşid-i üstûde-şân
85. Müstefîz-i süfre-i ‘irfân/dervişânı var
Her biri bir tekyede olmuş ‘azîz-i nâmdâr
86. Anı da devrân kıldı aşdîfâsından cüdâ
Oldı ferzend-i ‘azîzi cā-nişîn-i i‘tilâ
87. Şeyh Şaḥvî şöhret ile nuḥbe-i emşâldir
Vâlidî işrinde bir şeyh-i cemîlü’l-ḥâldir
88. Şavb-ı Hâkdan irmek isterseñ ‘aṭâ-yı bî-ḥade
Ol müdâvim **Hânkâh-ı Şeyh Hâcî Evḥade**
89. Hâliyâ seccâde-pîrâsı olan şeyh-i kebîr
Zâhiri ma‘mûr ‘ilm-i bâṭınîsi şeyh-i pîr
90. Âsitân-ı Ḥalvetîdir tekye-i dîrînedir
Mevsim-i âyîn ü ihyâsı şeb-i âzînedir
91. Niçe aḳṭâb-ı selef şeyh oldı ol dergâhda
Ḥayr ile mezkûrdur her birisi efvâhda
92. Cümleden biri cenâb-ı Hâzret-i Seyyid Ḥüseyn
Şâdir olmamış lisânından dürûğ u şeyn ü meyn
93. Şâhib-i keşf ü kerâmet bir vaḥîdü’l-‘aşr idi
Zâhir ü bâṭın ‘ulûmında ferîdü’d-dehr idi
- [99a]
94. Çok çerâğ-ı feyz-i irşâdı olup devrânda
Nâdirü’l-emşâl idi a‘mâlde ‘irfânda
95. Anı bu devrân âḫir aşdîkâdan dūr idüp
Hânkâhından niçe ‘âşıkıları mehcûr idüp

96. Kıldı vaḥdet-ḥānesin künc-i türāb içre nihān
‘Azm-i ‘uḡbā eyledi firdevsi kıldı āsitān
97. Ḳalb-i serdi sūznāk it çaḡ dem-i eşvāḡda
Āteşin tevḥīd eyle **Tekye-i Çakmaḡ**da
98. Bir gözi āteşlice yanık ‘azīz-i pīrdır
Ḥūb-ses muḡriḡ- nefes şāhib-dil-i tenvīrdır
99. O da bu devrānda tūnedi serāy-ı rıḡlete
Semt-i tecrīd ihtiyār ile yöneldi da‘vete
100. Hāy u hūyın terk idüp bu ‘ālemin ol pīr-i pāk
Ol ‘azīzin ḡānḡāhı oldu ḡālā zīr-i ḡāk
101. **Şeyḡ Sa‘dī** Gülsitānında açıl güller gibi
Dūd-ı āḡmī ‘arşa çıḡsun saçlı sūnbüller gibi
102. Būstān-ı ma‘rifetdir çünki ol dil-keş maḡām
Şūfiyā nūh devr ile eyle uşul üzre kıyām
103. Rūşenī dergāhıdır eyle derūnuñ rūşenā
Zulmet-i inkārdan ḡurtar derūnuñ şūfiyā
104. Ḳādirīdendir cenābī mesleğinde iḡtidār
Her ḡarīḡiñ nūr-ı feyzi oldu şoñra āşikār
105. Tōñdurur ‘uşşāḡımı ḡāletleri bī-ihtiyār
Sūrbet-i teşḡiriniñ āşārına yoḡdur şümār
106. Şāhib-i enfās-ı ḡudsiye ‘azīzān oldılar
Neşve-i pīrān ile hep ruḡye-ḡānān oldılar
107. **Āsitān-ı Şeyḡ Nakşī**den bulanlar şūreti
Tāb-ı zikru’İllāh ile virdi dile germiyyeti
108. Ḥāce-i irşāddan görüp uşul-i ḡām-kār
Şeyḡ ‘Alā’e’ d-dīnden oldu mecāz u neşve-dār

109. Nağş-bend-i kâr-gâh-ı feyz-i merdân ol müdâm
Târ u pûd-ı sa'y ile kıl kâle-i 'ışkı tamâm
110. Sünbülî dergâhınıñ nağşın alup irşâd ile
Sâlikâna feyz-bağş oldu dem-i evrâd ile
111. Gerçi izhâr-ı ta' ayyün itmedi dergâhda
Hâzır u mevcûd idi her bezm-i zikru'llâhda
112. Vezn-i tab' ile ilâhiyyât u na't-ı Muştafâ
Söylemişlerdi sülûkında o pîr-i hoş-edâ
113. Nûr-ı fahr-ı 'âleme bir zerre olmaz âfitâb
Güfte-i ra' nâsı anıñdır oğurlar şeyh ü şâb
114. Hâline kâli muvâfık bir 'azîz-i hûbdur
Meslek-i eslâf üzre sîreti merğûbdur
115. O dağı devr-i felekle terk-i devrân eyledi
Tekye-i fâniden âhîr 'azm-i Rızvân eyledi
116. Altımermer cânibinde türbede medfûndur
Gevher-i cism-i laţîfi kânda meknûndur
117. 'Andelîb-âsâ gönül feryâd idersen şubh u şâm
Gülşeni-hâne gibi olmaz saña 'âlî-mağâm
[99b]
118. Âsitân-ı Rüşenîdir kıl derûnuñ pür-ziyâ
Zulmet-i inkârdan kıl çeşm-i hâlî rüşenâ
119. Gülşen-i ezkâr olmağla hezârı zâkirân
Gönçe-i ne'ğşüdesi kalb-i gürûh-ı 'âşıkân
120. Feyz-i eşhâr ile ezhârı nemâ-yâb olmada
Eşk-i çeşm-i 'âşıkân her dem de sîrâb olmada
121. Gülleri bî-hârdır hârî dil-i ağıyardır
Şaçlıdır sünbülleri şan turre-i tarrârdır

122. Rûh-bağış olmağla pîrân-ı tarîkıñ demleri
Zinde-dâr-ı feyzdir ol gülşeniñ hem-demleri
123. Hep nesim-i feyzdir şubh u mesâ anda vezân
Ol sebeble gülleri sünbülleri görmez hâzân
124. Zevk-yâb ol var şafâ-yı ma' neviden şüfiyâ
İstimâ' it bülbülân-ı hoş-nevâsın dâ'imâ
125. Bir 'aziziñ süddesin taqqîl için fâl eyledim
Bahtıma **Remlî** düşünce def' -i eşkâl eyledim
126. Qur' a-i devlet gibi düşmüş emîn-i şehre de
Ramyetün min ğayrı râmin¹⁴ yok 'adîli dehrde
127. Âsitân-ı Kâdirîdendir o feyz-i iktidâr
Müstafîz olur varan ihlâs ile leyl ü nehâr
128. Atdı tutdı bir zamân ol mürşid-i 'âlî-cenâb
'Âzim-i dergâh-ı 'uqbâ oldu ol vâlâ-cenâb
129. **Tekye-i Balçık**da gir devrâna ey hâkî-meniş
Aşlınâ ric' at ider her şey'i fânî gösteriş
130. Tıynet-i fitriyyesi şâf olmayan şüfi-i zâr
Hâksâr itsün vücudı zenbini leyl ü nehâr
131. Yüz sürüp hâk-i mezelletde derûnuñ eyle şâf
Çihre-sâ ol dergeh-i aqţâba kılmâ i' tisâf
132. Hâk olmağla sebû her câm eyler ser-fürû
Hâksâr olmağla şu oldu mülûka âb-rû
133. Hâke ta' zîm itmeyen İblîs-vâr oldu zelîl
Hâk olmağla Şafıyyu'llâh olup nesli celîl

¹⁴ "Rubbe ramyetin min ğayrı râmin" (İşin ehli olmayan biri de hedefe (şans eseri de olsa) ulaşabilir.)

134. ‘İzzet isterseñ eger dünyâda ol hâkî-nihâd
Âdem iseñ eyle hâkîlerle ey dil ittiḥâd
135. Tîre-dildir zâhirâ ebr-i siyeh eflâkde
Feyz-i bârânı nümâyândır velâkin ḥâkde
136. **Tekye-i Hâcî Meḥammed** Ka‘betü’l-‘uşşâkđır
Mecma‘-ı ehl-i şafâdır şöhre-i âfâkđır
137. Âsitân-ı Ḥalvetîdir ol maḳâm-ı dil-güşâ
Taḥliye eyle derûnuñdan sivâyı şüfiyâ
138. Olmayan iḥrâm-bend-i iştiyâḳ-ı vaşl-ı yâr
Ka‘be-i maḳşûddan maḥrûm olur leyl ü nehâr
139. Pâk iden levş-i sivâdan zıkr ile dil ḥânesin
Beyt-i ma‘mûrında seyrân eyledi cânânesin
140. Cân viren cânânına irdi bu yolda şüfiyâ
‘Âşîḳa teslîmden ğayrı nedir râh-ı rehâ
- [100a]
141. Derd ü miḥnetden mürekkebdır bu dehr-i bî-beḳâ
Gel **Divitçi-zâde**ye Allâhdan iste liḳâ
142. Zıkr ü tevḥîd eyleyen ol yerde şâm u bâmdâd
İnsilâk üzre bulur encâmıda ḥüsn-i reşâd
143. Bir ulu dergâhdır ‘âriflere ol ḥânḳâh
Şüfiyâ belle sözüm ‘azm eyle itme iştibâh
144. Taḅ‘-ı ḥâma terbiyet vir sūziş-i tevḥîd ile
Şafḥa-i dilden idüp ḥakk gizlik-i tecrîd ile
145. Yaz u kış şüfî ḳavlınden olma ‘uşşâḳıñ cüdâ
Ka‘be-i maḳşûdıña saña gerekse reh-nümâ
146. **Tekye-i ‘Uşşâk**de devrâna gir leyl ü nehâr
Râḥatü’l-ervâhdır eyle Ḥüseynîde ḳarâr

147. Evc-i a' lā-yı tarīḳ-i ihtidâdır ol maḳâm
Kūçek ü büzürg o yerden oldı mavşül-ı merâm
148. Râst-rev sâlik olan zîr-efgen-i aḡyâr olur
Ger nühüft itseñ daḡı esrâr-ı 'ışḳı bâr olur
149. Zâhidi gâhî ilâhîye şıkar erbâb-ı 'ışḳ
Ḳarçıḡazdan serd olmaḡla eritmez tâb-ı 'ışḳ
150. Penç-gâh-ı vaḳtiñi ezkâra şarf eyle müdâm
Tâhir it şüfî vücûd-ı müste'ârı şubḡ u şâm
151. Mâye-i 'ışḳ-ı İlâhîden olanlar bî-nevâ
Perde-i 'uzzâl içre ḳala bî-nâm u şadâ
152. Şüfiyâ eyle dügâh[1] rûz u şeb tevḫîd-i Ḥaḳ
Berzaḡ-ı inkâr ile olma 'azâba müsteḫaḳ
153. Hışn-ı tevḫîde teḫaşşuş eyleyen leyl ü nehâr
Görmedi râh-ı sülûkında ebed riḡ-i tebâr
154. Ni' met-i dünyâ için yime ḡam-ı ferdâsını
Tekye-i Bulḡurlıda gel iç baba çorbasını
155. Sâlike künc-i ḳanâ' atdır o cây-ı dil-güşâ
Âsitân-ı Celvetîden buldı nûr-ı incilâ
156. Süfrede a' lā pilâv olmazsa 'ış it pest ile
Ḳânî' ol çekme ta' ab indir ḡırdâñı pestile
157. Düşme baḡnıñ fikrine şüfî riyâzet ḡübdur
Sâlike zîrâ ḳanâ' at eylemek merḡübdur
158. Ḳıl derûn âyînesin şâfî ḡubâr-ı kînden
İncilâ bul ḡâk-i **Dergâh-ı 'Alâ'ü'd-dîndin**
159. Âsitân-ı Sünbülîdir kâm-baḡş-ı feyz olur
Her varan erbâb-ı dil maḳşûdını anda bulur

160. Būy-ı vaḥdet şemm iden ol gülşen-i ebrārda
Zevk-yāb olmaz derūnı şoḥbet-i aḡyārda
161. Qalma ey keşti-süvār-ı nefis olan gird-ābda
Yūri Līmān-ı **Qadırḡa**da şıḡın bir bābda
162. Fūlk-i cismin kim ki şaldı nefsinin deryāsına
Qaldı gird-āb-ı hevāda irmedi a‘lāsına
163. ‘Ömr-i Nūḡ ister ki sāḡil-res ola ber-vefḡ-i kām
Bir ‘aziziñ dāmeninden ola maḡziyyü’l-merām
- [100b]
164. Pā-bürehne ol dimem saña reh-i tecrīdden
Tekye-i Ḥaffāfa gel mest ol mey-i tevḡidden
165. Rūzigārın çenberinden geçmeyen merdāne-vār
N’oldıḡın farḡ eylemez aḡvāl-i setr ü āşikār
166. Ḥalka-i devrāna gir şūfī şaḡın çizme kenār
Kim ki ser-gerdān olur ‘ışḡ ile olmaz şermsār
167. Eyleyen ārāste ḡalbin şalāḡ-ı ḡāl ile
Çekdirir nefse riyāzet maḡv-ı izmiḡlāl ile
168. Gevher-i tevḡide kāndır **Şeyḡ Nazmī Tekyesi**
Gūyiyā dār-ı cināndır Şeyḡ Nazmī Tekyesi
169. Dergeh-i Bayramiyāndır ol maḡām-ı dil-nişān
Her dü-şenbih olur iḡyā-yı gürūh-ı ‘āşıḡın
170. Ḥāliyā seccāde-pīrāsı olan ‘Abdu’l-ḡalīm
‘Ārifānıñ ser-bülendi şāḡib-i ḡulḡ-ı kerīm
171. ‘Andelīb-i gülşen-i tevḡide bir āḡāhdır
Zāḡir ‘ilminde ‘azizü’l-ḡadr vālā-cāhdır
172. Āsitān-ı Himmetiden bir çerāḡ-ı nūrdur
Bātını ḡāletleri irşād ile ma‘mūrdur

173. Va'z u tezkîri mü'eşşir bir 'azîz-i şâfîdır
Sîret-i memdûhasıyla şeyh-i kuṭb-evşâfîdır
174. **Tekye-i Ser-hoş Bâlî**den olanlar neşvedâr
Şeyh Keşfî şâgarıyla itdiler def -i ḥumâr
175. Āsitân-ı Ḥalvetîdir mürşidi âgâhdır
Bir şerîfî'z-zâtdır [ol] mürşid-i güm-râhdır
176. Sünbülî büyyıyla şîrîn-kâm ol 'âlî-neseb
Niçe merdân-ı tarîķi oldu irşâda sebeb
177. Cedd-i pâki Şeyh Yorgânî gibi şâhib-reşâd
Semt-i rûhânîden itmiş ol 'azîzi ber-murâd
178. Hâzîr ol ihyâsına ol meclisinden neşve-dâr
Mest-i şahbâ-yı füyûzât olasin leyl ü nehâr
179. Nuḳl iden zîkr-i Ḥudâyı meclis-i aḫyârda
Mest-i câm-ı 'ışk olur esrârda izhârda
180. Eyle hânût-ı dili tevḫîd ile pîrâste
Tekye-i Paşmakçı erbâb-ı dile ârâste
181. Dergeh-i Bektâşiyândır ol maḳâm-ı cân-fezâ
Terk ü tecrîd üzredir sâlikleri şubḫ u mesâ
182. Tekye-i Seyyid Buḫârî şöhret ile ol maḳâm
Bir zamân olmuşdı dergâh-ı mu'allâ-yı kirâm
183. Sâlikân[1] Nakşibendîde bulup âḫîr qarâr
Mürşid ü merdândan ḥâlî ḳalup olmuş tebâr
184. Hâliyâ şeyḫüḫetin da'vâ iden bir pîrdır
Zâhiri ma'mûr ammâ şeyḫ-i pür-tezvîrdır
185. Ḳulluḳ it Mevlâya olsun şems-i baḫtîñ müstenîr
Şâh Sultân Tekyesinde ḫalka-i devrâna gir

186. Zıkr ü tevḥīd ile geçsün şūfiyā rūz u şebiñ
Dāmen-i irşāddan koyvirme dest-i maṭlabiñ
- [101a]
187. Qalbiñi eyle münevver nūr-ı zıkrü'llāh ile
Beyt-i ma' mūr olmadıqça ülfet itmez şāh ile
188. Hāliyā mürşid olan pīriñ yapış dāmānına
Tā ki mazhar olasin Ḥaqqıñ o dem ihsānına
189. Nefsiñi öldür riyāzetle sülūk it rūz u şeb
Eyle **Hātūniyye Dergāhı**nda maqşūduñ taleb
190. Merd iseñ aldanma dünyāniñ firib ü āline
Şevher olma ol 'acūza bakma rüy-ı māline
191. Tālib-i dīdār olanlar olmadı dāmād aña
Öyle bir mekkāredir belki füsün eyler saña
192. Hep ricālu'llāh ol seḥḥāreye virdi talāk
İzdivācında ebed merdān ile itmez vifāk
193. Hırz-ı zıkrü'llāh ile taḥlīş iden dāmānını
Gördiler mihr ü vefā üzre Ḥaqqıñ ihsānını
194. Hāliyā şāhib-taşarruf şeyḥ-i 'ālī-şāmı var
Dāmenin elden bırakma olmadıqça neşve-dār
195. Çirk-i ' işyāndan dili taḥīr[dir] maqşad hemān
Tekye-i Taşkında eşk-i dīdeñi eyle revān
196. Āb u tāb-ı zıkr ile eyle vücūduñ neşve-yāb
Feyz-i irşād[ı] 'aziziñ eyler elbet kām-yāb
197. Dem-be-dem seyl-āb iden eşk-i terin şādāb olur
Ravza-i qalbiñ nemāsiyla tarāvet-yāb olur
198. Naḥl-i āmāliñ bu bāğ-ı köhnede eşmār ider
Gönçe-i kāmıñ nesim-i feyz ile gülzār ider

199. Şūfiyâ elden koma bir mürşidiñ dāmânını
Tâ ki seyrân idesin Hakkıñ gül-i rızvânını
200. Kâtın-ı dergâh olan bir mürşide muhtâcdır
Zümre-i 'uşşâkı irşâd eyleyen **Hallâc**dır
201. Her varan ol dergeh-i 'âlîye ğamdan dūr olur
Himmet-i pîr ile hâtır leşkeri Manşūr olur
202. Hâlvetiden ayrılan 'Uşşâkiyân dergâhıdır
Hâliyâ şeyhi olan ol fırkanıñ âgâhıdır
203. Anı da devrân dönderdi beķâ dergâhına
Baķmadı bu hânķahıñ merdine güm-râhına
204. İtmesün ey dil zen-i dünyâ seni h'âr u zelîl
Sâlike zîrâ selâmet **Tekye-gâh-ı Erdebîl**
205. Merd-i meydân-ı haķîkat isteyen sâlik hemân
Mürşidin bulsun o yerde itmesün reyb ü gümân
206. Hâlvetî dergâhıdır hâlî degül merdândan
Müstefîz olur varanlar himmet-i pîrândan
207. Feyz-i zikru'llâhdan anda olanlar hişşe-yâb
Her biri bir hânķahda oldu şeyh-i kâm-yâb
208. Nefsine ğâlib olan anda şafâ-yı feyz alır
Tab' ma mağlûb olan şūfî mezelletde ķalır
209. **Hamz'Efendi Tekyesinde** ey dil-i dünyâ-perest
Seyf-i zikru'llâh ile ķıl leşker-i nefsi şikest
210. Aħmez-i a' mâl efzâl didi şâh-ı enbiyâ
Şūfiyâ eyle cihâd-ı ekber-i nefis ü hevâ

[101b]

211. ahramān-ı ahr-ı āhhārīden olan vehmnāk
Leker-i emmāreye dā'im eker tīg-i helāk
212. Pehlevāndır zābı iden hem nefis ü hem eytānını
Dest-i a' dāya virir mi merd olan dāmānını
213. Āstīn luf-ı bedī' -i āsımu'l-erzāını
İrtibāt-ı pīrden ister mi hı itlāını
214. Dāmenin elden 'azīzānīn bırama ūfiyā
Bulmayınca feyz-āār-ı sülūkuñ intihā
215. Fet olur elbet ılā' -ı dūmen-i nefis ü hevā
Alınur feyz-i tecelliyyāt dil bulur afā
216. Yekdir Allāh diyeniñ albi olur hın-ı hāīn
Leker-i vesvās ayrı olamaz anda mekīn
217. Bir eliñde hāncer-i meslūl-ı zıkrū'llāh ola
Bir eliñde tīg-i tevīd-i ricālu'llāh ola
218. Hānāh-ı Hālvetiđir ol maām-ı dil-ūā
A derūnuñ ravzasından revzen-i Rızvān-nümā

Der-Vaf-ı Cāmi' -i 'Alī Paa

219. Bāg-ı cennetden niāndır Āsitān-ı Āafī
Cilve-āh-ı udsiyāndır Āsitān-ı Āafī
220. Fī-sebīli'llāh bünyād itdi düstūr-ı kerīm
Hābbezā kehfü'l-emāndır āsitān-ı Āafī
221. Altımermer cānibin ihyā idüp ol hāyr ile
Sikkeyi mermerde azdı 'izz ü ān-ı Āafī
222. ūretā cāmi' dir ammā ādirī dergāhıdır
Zāhir oldu anda esrār-ı nihān-ı Āafī

223. Her şeb-i cum' a olur âyîn-i pâk-i Kâdirî
Dem-be-dem eyler du' âsın zâkirân-ı Âşafî
224. Hâliya seccâde-pîrâsı olan şeyhi Rızâ
İtmede hayr-ı du' â-yı şükr-i nân-ı Âşafî
225. Bir eşer vaz' itdi kim tâ haşre dek bâkî kalur
Her gören dir bâ' iş-i neyl-i cinân-ı Âşafî
226. Hâme-i i' câz vaşfında ider ızhâr-ı ' acz
Hâtem-i gevher-nigîn-i her benân-ı Âşafî
227. Bânî-i zî-şânını Mevlâ mu' ammer eylesün
Gün-be-gün ' âlî ola qadr u zamân-ı Âşafî
228. Mâ-şadaqdır ol ' ibâdet-hâneye disem **Hâsib**
Maḥfel-i rüşen-dilân-ı dâ' iyân-ı Âşafî
229. Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilât
Bâd ber-dergâh-ı maḥbûb-ı Hudâ-râ şad şalât

[*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]
230. Rüşenâ eyle dili zulmet-i miḥnet-kededen
Şem' -i âmâliñi yak **Tekye-i Aydın Dededen**
231. Zulmet îrâş ider qalbiñe şüfî inkâr
Nûr-ı tevḥîd ile vir aña ziyâ leyl ü nehâr
232. Rüşenî dergehidir cismiñi pür-nûr eyle
Var ise dilde ğamiñ zikr ile mehcûr eyle
233. Zikr-i Haq mişkala-i jeng ü ğubâr-ı dildir
Merhem-i sine-i mecrûḥ-ı dil-i ğâfildir
234. Nûr-ı tevḥîd ile şâf olmaya qalb-i sâlik
İstifâze idemez ğayrı derûn-ı hâlik

[102a]

235. Eldeki varnı şarf eyle dūr-i tevḥīde
A' **reciñ tekyesine** eyle ḳadem-rencide
236. Doğrı baş ayağını rāh-ı şerī' atde müdām
Sünen ü vācib ü farz ile virüp istiḥkām
237. Ṭuruḳ-ı Ḥaḳḳa medār olmasa ger meşrū' āt
Ne füyüzātı olurdı ne bulurdı ḡāyāt
238. Mübteni' olmasa şer' -i Nebevīye aşlā
Aña pīrān u ' azizān bütün dir ahvā
239. Nehc-i şer' üzre yūri dergeh-i dervīşāna
Mürşid-i kāmīl ile tā iresin pāyāna
240. Ḥalveti' dergehidir anda iḳāmet eyle
Meslek-i mürşide git Ḥaḳḳa ' ibādet eyle
241. Keşret-i zikri medār eyledi Ḥaḳ ḡufrāna
Gel ticāret idelim **Tekye-i Bāzīgāna**
242. Eşk-i çeşmi virelim kāle-i Rızvān alalım
Dūr-i ḡufrān bulalım ḳulzüm-i zikre ḫalalım
243. Sarf idüp naḳd-i dili tuḫfe-i vaşl-ı yāre
Merhem-i zikr ile bulsun dil-i küşte çāre
244. Bezl-i evḳāt ile ḫā' āt u ' ibādet idelim
Ma' şiyetle deḡişüp raḫmeti ḳat ḳat idelim
245. Virelim tevbemizi maḡfıret-i Raḫmāna
' Amel-i kāsıdimizle girelim Rızvāna
246. Gelen ihlāş ile bu **Tekye-i 'Abdu's-şamede**
Himmet ile irişür feyz-i Ḥudā-yı eḫade

247. Hâliyâ mürşid-i dergâhı olan Nürîdir
Şeyh ' Abdü'ş-şamedîñ pertevidir pûrıdır
248. Hâcı Bayram Velî gülşeniniñ gülleridir
Bâğ-ı himmetde nemâ-yâfte sünbülleridir
249. Himmet-i vâlid ü cedd ile olup perverde
Şeyh-i vâlâ-şiyemiñ ' izzeti var her yerde
250. Rûz-ı ihyâları olmağla be-her yevm-i hamîs
Zurefâdan katı çok kimse olur anda celîs
251. Şûfiyâ var ise ihlâş-ı derûnuñ her bâr
Gel seniñle idelim zıkr-i Hudâyı tekrâr
252. **Tekye-i Şeyh Vefâya** gelen aşhâb-ı şafa
Zıkr-i Hâk ile virir âyine-i kalbe cilâ
253. ' Ahd-i Fâtiñde gelen mürşid-i sultânîdir
' Aşrınıñ kûtbı olup fâ'ik-i akrândır
254. Cihet-i ' ilmini teslîm idüp gör anı
Her zamân dirler imiş bizlere var rüçhânı
255. Zâhir ü bâtım ma' mür olup her fende
Hâzret-i Fâtihi itmişdi derinde bende
256. Vefk ' ilminde nazîri yoğ idi dünyâda
Müsteşâr olmuş idi devlete her ma' nâda
257. Görmeyüp mihr ü vefâsın o dağı devrânıñ
Ârzümendi idi ravzasına Rızvânıñ

[102b]

258. Bezm-i fanîden idüp hişşesini istîfâ
Didiler tekye-i ' uqbâyâ gider Şeyh Vefâ

259. Dil-i virāneye yap yap bulalım bir çāre
Şūfiyā gel gidelim **Hānķah-ı Mi‘māra**
260. Hāveti dergehidir ķalma gönül virāne
İttişāl ile yapıl mürşid-i dervişāna
261. Hūne-i ķalbimizi zikr ile ma‘mūr idelim
Guşsa-i fāniyeden hātırımız dūr idelim
262. Lī-ma‘a’llāh serāyın kim iderse ta‘mīr
Sālik-i rāh-ı Hūdā olmaķ olur emr-i yesīr
263. Şūfiyā ‘acַz ü ķuşūruñ daķı var ise eger
Ķādiri Dergehine yüz süregör şām u seķer
264. Feyz-i esrār bulup Hāzret-i Geylāniden
Şūfiyā eyle sülūkuñda teķhalli-i beden
265. Hātırıñdan süregör vesvese-i şeytānı
Nūr-ı tevķid ile tā kim ola dil nūrānı
266. Nefs-i emmāreye yol virme derūn-ı şāfa
Ķalbiñi döndüresin āyine-i sheffāfa
267. Elde ķudret var iken Hāķķa ‘ibādet eyle
Mürşidiñ işrine git emre itā‘at eyle
268. Görünüz hālını bu zāhid-i hayret-zedeniñ
Himmeti aķına rām oldu **Örümcek Dedeniñ**
269. Dāmdır sālik-i bi’llāha huām-ı dünyā
Düşür[ür] ķāh-ı belāyāya anı meyl-i hevā
270. Perde-i çeşm-i ‘adū olmağ ile tār-ı za‘īf
Aķviyāyı düşürür dāmına Mevlā-yı laţif
271. Dām ile gerçi ‘anāķib geçinür niçe zamān
Rūzigāriñ siteminden bulamaz yine emān

272. Dām-ı tezvîr kûrup eyleme tedbîr-i ma'âş
Şeyh olsañ dahı dirlerdi mürâ'î kâllâş
273. Var **Emîr Hâceye** şâgird olup âdâb öğren
İnsilâkiñde saña irmeye inkâr u miñen
274. Zâhir-i 'ilm ile tekmîl-i tarîkat olmaz
Şeyh dâna ise de ehl-i haqîkat olmaz
275. Dâmen-i mürşidi elden koma şüfî zinhâr
Reh-nümâsız ola sâlik başa çıkmaz ol kâr
276. Tıfl-ı mekteb görinen mürşidine kâm alur
Yoğsa da'vâ-yı 'ulûm ile qurı nâm alur
277. Her ne bildiñse unut reh-zen-i âmâl olur
Kişi da'vâ-yı enâniyyet ile zâl olur
278. **Etyemez Tekyesine** var da riyâzet eyle
Terk idüp ârzû-yı nefsi 'ibâdet eyle
279. Bir qurı nân ile şüfî geçinür niçe zamân
Eylemez eç'ime-i enfese aşlâ meyelân
280. Bulur elbette sülûkinde şafâ-yı vañdet
Kesr-i şehvetle olur sâlike zîrâ lezzet
- [103a]
281. Keşret-i ekl iledir çünki medâr-ı shevât
Kılllet ile gelür erbâb-ı sülûke lezzât
282. Nefs-i emmâreyi tesmîn ider ekl-i lühûm
Terk-i lahm ile olur fevr' teraqqî ma' lûm
283. Şafvet-i kalbe çalış eyle gîdâñı taqlîl
Kılllet-i nevmüñ ile eyle rızâyı taşşîl
284. Ekl ü şürbe göredir mertebe-i hâl-i menâm
Nevm-i dâ'im olur erbâb-ı sülûk üzre haram

285. Râkıd-ı her dem olan maẓhar-ı ilhâm olamaz
Sâlik-i ğâfil ise vâsıl-ı her kâm olamaz
286. Çeşm-i bîdâr gerek ‘ârif-i bi’llâh olana
Hâtır-ı şâf gerek şûfî-î âgâh olana
287. **Şeyh ‘Âşûr** ocağında dil ola hâkister
Göñül ey haste-i hicrân neniñ aşın ister
288. Nefy ü işbât iledir çünki medâr-ı tevĥîd
Yüri ol dergeh-i ‘âlîye ararsañ tecrîd
289. Maĥv-ı küllî gerek aşĥâb-ı sülûke her bâr
Olmaya zemb-i vücûduñ gibi cismiñ saña yâr
290. Nakşibend olmağ ile meslek-i dervîşânî
Oldı âyinleri heftede bir ahyânî
291. Şûfiyâ zıkr-i hafâsıyla derûnuñ şâf it
Veled-i ħalb ile bu cismiñi nîk-evşâf it
292. Mesken-i ehl-i hüdâ me’men-i ħayl-i fuħarâ
Tekye-i Şeyh Kelâmîye sözüm yok aşlâ
293. Dergeh-i Halvetiyân içre o cây-ı ra’ nâ
Çoħ zamândır ki olup gülşen-i tevĥîd-i Ĥudâ
294. Mürşid-i dergeh olan Pîr-i Başîrî el-ĥaħ
Zühd ü taħvâ ile olmuş küberâya mülĥaħ
295. Çeşm-i zâhirle nazâr itme o nâ-binâya
Bâtnî ħâl ile peyveste idi ħuşvâya
296. O ‘azîzi daĥı devrân kı lup ser-gerdân
Oldı yâ hû diyerek semt-i beħâyâ püyân
297. **Tekye-i Merkeze** gel ħuħbı ziyâret eyle
Mihr-veş sür yüzüñi ħâke mezellet eyle

298. Sünbülî dergehine mürşid olup niçe zamân
Kâm-yâb oldu yüzinden niçe ehl-i 'irfân

299. Kıtub-ı devrân-ı kerâmât u maķâmât oldu
Vâşıl-ı mertebe-i ehl-i riyâzât oldu

300. Mürşid-i Hâlvetiyan pîr-i mücellâ-dil idi
Mürşidinden dağı a' lâ rütebe nâ'il idi

301. Dâhil-i sūr-ı Sıtanbulı idüp istişkâl
Hâric-i ħal' ada bir tekye yapıldı fi'l-ħâl

302. Mevlevî-ħâne ħarîbinde o pîr-i irşâd
Kıldı merdânına bir ħânħah-ı nev bünyâd

303. Hâliyâ zâviye-pîrâsı olan şeyħ-i güzîn
Sünbülî mesleđi üzre ider anda âyîn

[103b]

304. Çekme bu maştabada miħnet-i dūr-â-dûrı
Gel ziyâret idelim **Tekye-i Mîr-âħûrı**

305. Terk-i tevħîd ile esb-i hevesi itme ħarûn
'Özr-i leng itme 'ibâdâta eyâ sâlik-i dûn

306. İtme erħâ-yı 'inân nefsi-i bed-endîşe müdâm
Belki ser-keşlik ider esb-i cevâd-ı in'âm

307. Fâris-i 'arşa-i tevħîd olan menzil alur
Terk ile nefsi-i küħeylân dağı yolda ħalur

308. Edhem-i nefsi yarandır ki olursuñ sâbık
Bu fezâda ħaşabu's-sebħ ile gel ol fâyık

309. Ķať' -ı menzille ser-efrâz olayım dirseñ eđer
Yolgeçen Tekyesini kendiñe gel eyle memer

310. Gerçi ħâ'ât u 'ibâdât ile menzil alınur
Şorarak izleyerek Ka'be-i cânân bulunur

311. Dāmen-i mürşidi her kim ki tutar tîz varır
Tayy-ı menzille irer maṭlaba nefsin kayırır
312. Sālikiñ mürşidi ger reh-ber olursa her gāh
Şāri' -i a' zam olur meslegi qalmaz güm-rāh
313. Reh-nümāsız ta' ab-ı rāh muqarrer dirler
Yolda qaldı niçe bî-reh-ber olan serverler
314. Zāhid-i huşk ile 'uşşāk iderlerse sebāk
'Işk ile sebkat ider olsa daḥı rāhı ırak
315. Zühd ile sālîk olan maṭlaba idince vuşul
'Işk erbābı olur yāre muqaddem mevşul
316. Sālîke şıdk u şebāt ile münācāt gerek
Tekyesinde Dedeniñ gel dönelim hū diyerek
317. Zāhidi anda ilāhî[ye] şıqup rām idelim
Yine inkāra yürürse anı bed-nām idelim
318. Ḥalveti dergehidir ḥāl̄ degüldür merdān
Zikr ü tevḥid idelim anda şebān u rüzān
319. Yeter itdüñ heves ey dil bu ḥarāb-ābāda
İr rızā-yı Ḥaqa yapsun seni **Dülger-zāde**
320. Naqşibendi küberāsından olup şeyḥ-i 'azîz
Meslek-i Ḥaḡdan ider rāh-ı zalāli temyîz
321. Dil-i vîrānemizi zikr ile ma' mūr idelim
Mā-sivādan giderek ḥatıramız dūr idelim
322. Niçe bir nefis ü hevā rağbet-i dünyā niçe bir
Niçe bir mekr-i şeyāṭin ile gavgā niçe bir
323. Terk ü tecrîd ile dil āyḡmesi şāf olsun
Rāh-ı Ḥaḡda қо biraz pey-rev-i eslāf olsun

324. Himmet-i pîr ile âsân olur imiş güçler
Yediler kırıklara ta' yîn olundu **Üçler**
325. Büdelâ tekyesidir menzil-i dervîşandır
Cilvegâh-ı ' urefâ mesken-i dil-rîşandır
326. Sâdedir levh-i derûnı bütün âlâyişden
Çalmamış hey'et-i menkûşesi ârâyişden
- [104a]
327. Dinse şâyândır aña cây-ı kalender-ğhâne
Köhne bir dergeh olup zümre-i dervîşâna
328. Her gelen ' aşık-ı şeydâya olur cây-ı şafâ
Rub' -ı meskûndan eksik degül erbâb-ı vefâ
329. Ey gönül gel olalım mazhar-ı luğf-ı ezeli
Bize himmet yeridir **Tekye-i Dervîş Velî**
330. Evliyâ dergehidir anda gerekmez tekliif
Bir mağaldır ki varır aña vazî' ile şerîf
331. Mürşidi Şeyh Velî ehl-i velâyet erdir
Zâhir ü bâtını ma' mür olan serverdir
332. Her tutan dâmenini sâlik-i ' irfân oldu
Yapışan destine hep mürşid-i merdân oldu
333. Şûfiyâ var ise hâtırdâ tecellî eşeri
Gel ziyâret idelim mürşid-i şâhib-hüneri
334. Sür çıkar fikrini dilden direm ü dînârîñ
Saña feyzi irişür **Tekye-i Şerbet-dârîñ**
335. Düşmeden berzağa ey sâlik-i âzürde-derûn
Bir ' aziziñ olagör ' avnine dâ'im mağrûn
336. Neşve-i feyzi ile meslegi teshîl eyle
Her ne ta' yîn olursa anı tekmîl eyle

337. Kemter işrâb-ı füyûzâtı saña kâfîdir
Hücre-i terbiyesi ‘avni kadar vâfîdir
338. Fikr idüp vâdî-i Mecñun ile Leylâyı
Zâkiri-zâdeye gel zıkr idelim Mevlâyı
339. Zıkr-i tevhid ile dil âyinesin şâf idelim
Tezkiye eyleyelim nefsimiz inşâf idelim
340. Zıkr-i Hâk sâlike ser-mâye-i ‘irfân oldu
Sebeb-i neyl-i cinân mûcib-i gufrân oldu
341. Niçe bir reh-rev-i heyhât-ı zalâlet olalım
Niçe bir nefis ü hevâ semtine şehvet kılalım
342. Şûfiyâ varsa dimâğında buhâr-ı dünyâ
Karabaş Tekyesine gel idelim aña devâ
343. Tekye-i Halvetiyân içre tehallî idegör
Ba‘de feyz-i İlâhî ile tehallî idegör
344. Qalbiñi mazhar-ı envâr-ı tehallî idegör
Neyl-i âmâl-i derunuñla tesellî idegör
345. Ey olan tâlib-i esrâr-ı füyûzât-ı ezel
Dikilitaş yanında ‘**Alî Paşa**ya da gel
346. Taş dikerseñ eger ol yerde irersin kâma
Feyz-yâb olmağ ile kârın ire encâma
347. Çün hulûş üzre yapılmış o maqâm-ı vâlâ
Qatı çok sâlik-i Hâk anda bulup feyz-i Hudâ
348. Mürşid-i dergehi bir şeyh-i mûkerrem-ter idi
Vâşıl-ı mertebe-i evc-i hüdâ server idi
349. ‘Âkıbet anı dahı eyledi devrân hayrân
Tekye-i fâniyeden itdi beqâyâ güzerân

350. Sâlike reh-zen-i âmâl olur tâc derdâ
Bir külâh ile geçin **Takyecide** şubh u mesâ

[104b] Der-Beyân-ı Neşâyiḥ-i Meşâyiḥ Der-Ḥaḳḳ-ı Dervîşân

351. Ey sebük-mağz u girân-cân olan şūfî-i ḥu
Ser-girânlıḳdan uşanmaz mısız ey gāv-siyer

352. 'Ucb ü kibr itmek için ḥırḳa vü destârı bırak
Fârîḡ ol şâllı ḥurûs gibi bu reftârı bırak

353. Elde tesbîḥ ü diliñ zıkr-i Ḥudâdan ğâfil
Vaz' -ı sâlûs gibi bâr olup bî-ḥâşıl

354. Terk ü tecrîd ile ḥıffet bul eyâ şeyḥ-i riyâ
İsm-i yâ Dâfî'e mazḥar olan ey pîr-i hevâ

355. Geçüp esbâb-ı riyâsetden olursuñ ḥoş-ḥâl
Saña her meclis-i 'âlîde iderler iḳbâl

356. Nefsiniñ şıḳleti yetmez mi şiyâb-ı sâlûs
Nefretiñle ide bi'l-cümle kibârı me'yûs

357. Var imiş ḥıffet-i rûḥuñ tatalım 'aḳlıñca
Hey'etiñ bâ' iş idi şıḳletiñe naḳliñce

358. Kerem it ḥalkı vebâle ḳoma bu hey'etle
Ḥalkı sögdürme sülûk ehline bu şıḳletle

359. Kibr-i destâr olur çünki fesâdın başı
Belki miḡlar pabucuñ ba'zı yeriñ ḳallâşı

360. Devr-i ebvâba sebep hey'et-i esbâbındır
Nefret-i nâsa sebep devre-i her bâbındır

361. Şūfiyân zümresi tâc-ı ser-i şâhân gerek
Sâlikân nûr-ı dü-çeşm-i heme a' yân gerek

362. Ümerā dergehini devr iden erbāb-ı fenā
Ne fenādır ne fenādır ne fenādır ne fenā
363. Der-i şāhānede āmed-şüd iden dervīşān
Ehl-i ‘irfān yanında bulamaz ‘izzet [ü] şān
364. Nāsa bār olmamağa tarḥ-ı tekellūf didiler
‘Urefā zümresi bu ḥāle taşavvuf didiler
365. Fuḡarā dergehine varsa mülūk ü şāhāne
Her görenler dir idi anlara ni‘ me’s-sultān
366. Şeyḥ ü dervīş ü gedāyān birer sultāndır
Her biri ‘iffet ile pādīşeh-i devrāndır
367. İnzivādır o gürūhuñ şeref ü iḡbāli
Devr-i ebvāb olur mūcib-i istişkāli
368. Şūfiyā diñle sözüñ ‘āleme bir sultān ol
Dür-i ser-tāc-ı gürūh-ı heme ‘ālī-şān ol
369. Ğavş ü aḡṡāb sözidir bu kelām u ma‘ nā
Zīver-i gūş ḡabūl eyle iderseñ işḡā
370. *Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilāt*
Bād ber dergeh-i maḡbūb-ı Ḥudārā şalavāt

[*mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün*]
371. **Naşūḥī Tekyesinde** tā’ib ol cürm ü ḡaṡiyyāta
Bu nuşḥ u pendimi gūş eyle ir aḡşā-yı ḡāyāta
372. Feraḡ-zā āsitān-ı Ḥalvetīdir ehl-i tevḡīde
Maḡām-ı şevḡ-i dildir ḡāşılı erbāb-ı tecrīde
373. Neşāyiḡ diñleyen her cum‘ a anda çih[r[e]-sā olsun
O cāy-ı nüzhet-ābāda derūnı āşinā olsun

[105a]

374. Ziyâret eyleyüp kabır-i Naşûhî-i şafâ-zâdı
Bula hâk-i derinden feyz-i isti' dâd-ı irşâdı
375. Derûnı şâf u kuṭb-evşâf bir şeyḥ-i mu' allâdır
Derûn-ı ' âşîkâna neşve-i feyzi hüveydâdır
376. Güm itdi anı da devrân çeşm-i ' âşîkânından
Mülâkât itmeyen bulsun şafâsın âsitânından
377. O yatdıḡça yerinde istirâhatle sa' âdetle
Ḥudâ maḥdûmını bâkî kıla feyz ü kerâmetle
378. ' Azîziñ câ-nişîn-i dergeh-i vâlâsıdır ḥâlâ
Aña sırr-ı cenâb-ı vâlidin iḥsân idüp Mevlâ
379. Maḥall-i feyz-i irşâd itdi ḥâlâ cây-ı zî-şânı
Leb-â-leb ' âşîkân-ı şâdıḡanı merd-i meydânı
380. **Ḥavuzlı Tekyesi** taḥîr ider erbâb-ı ' işyânı
Aḡıt fevvâre-âsâ dîdeden eşk-i firâvânı
381. Riyâz-ı ḡalbiñi sîr-âb idüp ezḡâr-ı Mevlâdan
Şuvar eşk-i nedâmetle dili pâk it belâyâdan
382. Derûnuñ şûfiyâ pâk eyle ednâs-ı ' alâyıḡdan
Sivâdan fâriḡ ol iḡmâz-ı ' ayn eyle ḡalâyıḡdan
383. Maḡâm-ı Ḥalvetîdir mürşidi bir şeyḥ-i dâñâdır
Varan erbâb-ı ḡâle feyz-i irşâdı müheyvâdır
384. Bulanlar âb u tâb-ı zıkr ile âşâr-ı envârı
Ziyâret eylesün ol tekve-i zîbâyı her bârî
385. Olan **Bûlbûlci-zâde** sūdde-i ' ulyâsına rû-mâl
Derûnıñ feyz-i Mevlâdan ider leb-rîz ü mâl-â-mâl

386. Qadīmī āsitān-ı Hālvētīdir kavm-i ‘uṣṣāka
Şafā-yı feyz-i irşādı yayılmış idi āfāka
387. Anı da ‘ākıbet dönderdi devrān semt-i fānīden
Alup seccāde-i irşādını ol mürşid-i rüşen
388. Bekāda gālībā bir hānkāha olunup tebşīr
O yerde başta niyyet eyleyüp ‘azm eylemiş ol pīr
389. El alan heftede bir kerre ihyāsı muqarrerdir
Şalādır ‘āşıkāna öyle bir cāy-ı mutahhardır
390. Egerçi şeyhi bir er-zādedir seccāde-pīrādır
Hudā inşāf virsün bir hevāyī zāt-ı ra‘nādır
391. **Hüdāyī Tekyesinden** bul hidāyet ey dil-i güm-rāh
Ġubār-ı dergehin çek dīde-i āmālīne her gāh
392. Olup üftāde-i ‘ıṣk-ı haķıķī düşme yābāna
Teħallī eyle qalbiñ māsivādan vāşıl ol cāna
393. Varırsañ Üsküdāra Hāzret-i Pīri ziyāret kııl
O maħmūdu’l-hişālīñ dergehinden istiṭābet kııl
394. Maķām-ı Celvetīdir cilve-gāh-ı cümle pīrāndır
Mezār-ı lāmi‘ü’l-envārı şan gülzār-ı Rızvāndır
395. Hidāyet-yāb olan hāk-i derinden eyler istimdād
Ne ‘ārifler o yerden olmuş idi mazhar-ı irşād
396. ‘Aziziñ ka‘bı ‘ālī oldığı aķtāb-ı merdāna
‘İyāndır gün gibi hācet degül ityān bürhāna
[105b]
397. Münevver eyle şūfī qalbiñi **Dergāh-ı Nūrīde**
Lisāniñ üstüvār eyle var āyīn-i Şekūrīde
398. Ġafūrī meslegin ṭut eyleyüp her zenbe istiġfār
Kibār-ı Celvetīye iķtifā kııl itme istikbār

399. Hüdâyî Hâzretinden her biri olmuş hidâyet-yâb
Olup her biri bir mâh-ı münîr-i evc-i istiḥbâb
400. **Mu'abbir Tekyesi** bir ḥâlet-efzâ cây-ı ra' nâdır
Gören ta'bir iderdi 'âlem-i ma'nâ hüveydâdır
401. Olur ezvâḳ rûḥâniyyesi vardıkda ḥuzẓârîñ
Olur âfâḳa sârî pertev-i envâr-ı esrârîñ
402. Ğubâr-ı dergeh-in çeşm-i derûna iktihâl eyle
Varup envâr-ı zıkr-u'llâh ile taḥşîl-i ḥâl eyle
403. Eger bulmaḳ dilerseñ 'îd-i vaşl-ı zıkr-i Mevlâyı
Ziyâret eyle şüfî **Tekye-i Bayram Paşayı**
404. Varup ol dergeh-i Bayramiyâna dil şafâ bulsun
'Azîzinden inâbet eyle dil ğamdan emîn olsun
405. Çerâğ-ı Himmetiden rüşenâdır ol ṭarîḳatde
Yed-i tûlâsı 'âlîdir şerî'atde ḥaḳîḳatde
406. Reh-i 'irfâna sâlik bir 'azîz-i pîr-perverdir
Şekûrî mesleginden ḥişşe-ver bir şeyḫ-i enverdir
407. Cenâb-ı Hâcı Bayram-ı Velî sünbüllerindedir
Cenâb-ı Şeyḫ 'Abdu'llâh Efendi güllerindedir
408. Eger gül-çîn-i bâğ-ı feyz iseñ gülzâr-ı ma'nâda
İrer naḳdîne-i himmet saña bu cây-ı ra'nâda
409. Ğubâr-ı dergehi iksîr-i a'zamdır dilâ iste
Ķoruḳlı Tekyesinden çeşm-i câna tütüyâ iste
410. Şemîm-i âsitân-ı Sünbülîden idüp istişmâm
O bezmiñ mürşidi bûy-ı ḥaḳîḳatden olup ber-kâm
411. Sülûk erbâbına neşr-i 'abîr-i vaḥdet itmişdir
Gürûh-ı güm-rehânı vâşıl-ı ünsiyyet itmişdir

412. Cilā-baḥş-ı ‘uyün-ı sâlikândır ḥâk-i dergâhı
Hidâyet-yâb-ı irşâd eyledi bir niçe güm-râhı
413. Qadîmî âsitân-ı Ḥalvetîdir ehl olan câna
Şalâdır ehl-i ‘irfâna gelen gelsün bu meydâna
414. Yazılmışdır ki tevḥîd-i Ḥudâ miftâḥ-ı cennettir
Qapuâğası Dergâhına gir bâb-ı sa‘âdetdir
415. Serây-ı pâdişâhî semtine düşmekle bünyânı
Ricâl-i devlet oldu ekşer-i merdân-ı meydânı
416. Uşûl-i Ḥalvetîde her zamân olmağla iḥyâsı
Niçe dil-mürdegân ol dergehiñ olmuşdı aḥyâsı
417. Qırup bu nefis aşnâmnın **Kilîsâ Âsitânında**
Ḥalîlu’llâh-veş şûfî İlâhîñ ol emânında
418. Sitanbul feth olunduğda o cây-ı nüzhet-âbâdı
Qılup İbnü’l-Fenârî ma‘bed-i ḥuddâm-ı emcâdı
419. Müferriḥ ma‘bed-i dîrînedir ol cây-ı rûḥânî
Yed-i İslâm ile maḥv olunup âsar-ı evşânı
- [106a]
420. Gelenler âsitân-ı Ḥalvetî kıldı o dergâhı
Bu eşnâda olan seccâde-pirâ şeyḥ-i âğâhı
421. İder eyyâm-ı sebtî anda iḥyâ aşdıqâsıyla
Varanlar feyz-yâb-ı şevk olur zîkr ü şafâsıyla
422. Gözüñ aç şûfiyâ gel anda zîkr eyle münevver ol
‘Azîzî İbn ‘İsâdan el al rûḥ-ı muşavver ol
423. Yeter ey mürde-dil terk-i perestiş eyle dünyâyâ
Derûnuñ itsün iḥyâ ittişâl it rûḥ-ı ‘İsâyâ
424. *Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün*
Şalât-ı bî-nihâye ber-Resûl-i Muştafâ bâdâ

[*mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün*]

425. Z̤ikr-i Hudâ ki sâlike hışn-ı emândır
Z̤irâ bu tekye herkese **Cânkurtaran**dır
426. Erbâb-ı z̤ikre dergehi hışn-ı haşîn olur
İhlâş ile varan kederinden emîn olur
427. A' dâ-yı nefis ü mekr-i ebâlîse uğrayan
Bu hânkâhdan bulur encâmda emân
428. Ey nefsinin mehâlikine dūş olan faķîr
Bir pîrden el al ki ola saña dest-gîr
429. Esb-i hevâ-yı nefse rüküb itme şūfiyâ
Bir mürşidin ayağına dūş eyle ilticâ
430. Ger mürşid-i haķîķî' ararsañ bu câna gel
Cân kurtaran didikleri ķuṭb-ı zamâna gel
431. Bul iltiyâm-ı zaḥm-ı dile şūfiyâ maḥal
Dâru'ş-şifâ-yı Hâzret-i **Ümmî Sinâna** gel
432. Derd-i derûna dergehi dârû-yı câvidân
Erbâb-ı ' işķa sūdde-i ' ulyâsı âşiyân
433. Erbâb-ı z̤ikre vaż' ı ḥasen ṭavır dil-güşâ
Bir şeyḫ-i aḥsen olmağ ile cümle aşdîkâ
434. Dergâh-ı pâkiniñ ķul u ķurbânıdır müdâm
Her ķihre-sâ olan bulur elbette feyz-i tām
435. Bir mültecâ-yı Ḥalvetiyândır o âsitân
Her başı ağrıyan bulur anda ḥayât-ı cân
436. Maḥdûm-ı câ-nişîni cenâb-ı Hüseyn dir
Naķd-i ' iyâr-ı vâlidî ' ayn-ı lüceyndir

437. Her biriniñ hezār çerāğ u figendesı
 Ҳalvet-güzīn-i mürşid-i āfāğ bendesi
438. Ol tekye-i ‘aliyyeden ihyā olundılar
 Ol dergeh-i seniyyede mürşid kııldılar
439. Şūfī şafā-yı kalb ile şāfī-‘aķīde ol
 Maķşūduñ ise ķurb-ı haķīķī ile vuşul
440. Pür-dāğ idüp derūnuñı çün lāle-i Sinān
 Gülşen-fürüz-ı encümen ol işte āsitān
441. Her nā-ümīd-i derd bulur bunda feyz-i tām
 Zirā esāsı zıkr ile buldı bunuñ kıvām

[106b]

442. Mürşidleri bu dergehiñ aķtāb oldılar
 Dāru’s-selām isteyene bāb oldılar
443. Bāzār-ı ‘ışķa tekye-geh-i ehl-i hāldir
 Erbāb-ı zıkre ravza-i Rızvān-mişāldir
444. *Meʿūlū fā‘ilātū mefā‘ilū fā‘ilün*
 Ber-āsitān-ı faħr-ı cihān şad selām bād

Der-Sitāyış-i Tārīķat-ı Naķşibendiyye

[*fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün*]

445. Himmet-i hācegān olur müzdād
 İrişür saña feyz-i **Şeyh Murād**
446. Rūh-ı pākinden eyle istimdād
 Ҳatm-i hāceyle bul şafā-yı reşād
447. Ҳalvet-i encümen saña besdir
 Nazar-ı ber-ķadem meded-resdir
448. Vaţanında sefer iden sālīk
 Hūş der-demle olmadı hālīk

449. Bul füyûz-ı miyân-ı Ma' şümü
Koma mâbeyne nefis-i pür-şümü

450. Mefhâr-ı h'âcegân Bahâ 'ü'd-dîn
Naşibend-i bahâ-yı devlet ü dîn

451. Ber-murâd ol o zümreden şüfî
Saña dâreynde olur vâfî

452. Bendelikle 'Ubeyd-i Ahrâra
Pâdişâh ol gürûh-ı ahyâra

453. Sefer-i der-vaţanla bul ' izzet
İt kibâr-ı ʔariķle şoĥbet

454. Eyle şuĥl-i devâm-ı ezkârî
Hûş der-demle ol ʔaleb-kârî

455. Râst-rev ol ʔariķ-i irşâda
Düşme zinhâr çâh-ı ilhâda

456. İtme pây-ı sülûkı süst ey dil
Olma ehl-i hevâ gibi ĥâfil

457. Hâne-i ʔalbiñ olmasun vîrân
Beyt-i ma' mûr ʔıl dili her ân

458. Zîkr-i Hâķdır esâsı bu dîniñ
Meslek-i pîre uydur âyîniñ

459. **Şeyĥ** 'Osmân-ı Üsküdarîde
Zîkr ile ol rızâ-yı Bârîde

460. Āsitânında şem' -i merdân ol
Nûr-baĥş-ı şafâ-yı yârân ol

461. Hîdmet-i pîrden nükûl itme
Mürşidiñ emrine zühûl itme

462. Rāḥat-ı dilden eyle istinkāf
 albiñe it riyāzeti irdāf
- [107a]
463. ımadın dūd-ı āhiñ eflāke
 Tīz gel Āsitān-ı ālāke
464. Fi'l-aşıl āsitān-ı a' mādır
 Līk bir āşiyān-ı ' Anadır
465. Sābıan ol maām-ı vālā-şān
 Niçe şāhib-maāma oldu mekān
466. Hāliyā şeyḥ olan o ḥūb-edā
 İbn ālāk o merd-i nağme-serā
467. H'āce-i ' aşr u nad-i vaqt-i imām
 Dede-i şān' şāliş-i Niznām
468. Tā'ir-i evc-i āsumān-ı ğinā
 Būlbūl-i ḥoş-nevā-yı bāğ-ı şafā
469. Māye-i vecd ü ḥālet-i ' uşşā
 Zev-baḥşā-yı dergeh-i āfā
470. Niçe şavt u niçe ilāhiyyāt
 Beste itmişdir ol sūtūde-simāt
471. Tekyesi cāy-ı rāḥatu'l-ervāḥ
 Kūçek ü büzrüg anda külli şabāḥ
472. ' Acem ü İşfahān u Nīşābūr
 Bilür ehliyyetin anñ cumhūr
473. Gerçi ab' ı muḥālif-i zurefā
 Yine yanında cümle ehl-i hevā
474. Rāst-gū bir ' azīz-i enverdir
 ab' ı tāhir dili muḥayyerdir

475. Nuṭṭ u zârbında pehlevân dirler
 Âşikâr u nühüftde söylerler
476. Cümle ehl-i Hicâz u kavm-i 'Irâk
 Medḥ iderler anı 'ale'l-ıtlâk
477. Az gelmiş nazîri devrâna
 Ki varır âsitân-ı sultâna
478. Mevlid ü na't u zikr ü tesbîhât
 Şavt u tevşîḥ ile ilâhiyyât
479. Zâde-i ṭab' ıdır anîñ gūyâ
 Aña dil-bestedir bütûn 'urefâ
480. Hüsni-şavt ile ol ḥuceste-edâ
 Ne gönüller ḳapup alurdu du'â
481. Kendüye Şeyḥ Muştafâ her bâr
 Didirüp medḥ ider şıgâr u kibâr
482. Bülbül olmuşdı bâğ-ı tevḥîde
 Zevḳ-baḥş idi ehl-i tecrîde
483. Âşiyân-ı cihânda ol şebbâz
 Tûl-i 'ömr ile ola lâne-tırâz
484. Her ne ise şikâr-ı naḥcîri
 Ola râm-ı dü-çeng-i tedbîri
485. Dergehi lâne-i çhibbâdır
 'Âşikâna ne cây-ı ra' nâdır
- [107b]
486. Mûsikî zevḳin isteyen aḥbâb
 İtsün ol ḥânḳâha 'azm-i şitâb
487. Zikr ile dil bulur cilâ-yı tamâm
 Şafvetî Âsitânı olsa maḳâm

488. Her varan Üsküdāra elbette
Eglenür ol maḳām-ı rāḫatda
489. Ḥabbezā ḫānḳāh-ı şafvetdir
Lāne-i bülbülān-ı vaḫdetdir
490. Hücre vü şuffesi şafā yeridir
Ġuşşa-i ḫāṭırı o yer eridir
491. Ḥāliyā mürşidi olan ol pīr
Terbiyetle dili ider tenvīr
492. Şūfiyā anda öğren ādābı
Var Rızvāna fetḫ idüp bābı
493. Celvetī cilve-gāhıdır ey dil
Her olan çihre-sā olur kāmīl
494. Añlayup rāzı anda ol āgāh
*Ḥasbiya 'llāhu lā-İlāhe sivāh*¹⁵
495. ‘Uḳde-i müşkilātı itmege ḫal
Ser-ṭarīḳ-zāde Āsitānına gel
496. Ḥalvetī āsitānıdır şūfī
Eyle ol yerde ḳalbiñi şāfī
497. Pīr dergāhına varanlarda
Ḳalmadı kimse ḫiç güm-kerde
498. Ḥāliyā mürşidi olan erden
Bey‘ at eyle o pāk gevherden
499. Kim ki ol āsitāna ide vuşul
Oldı māfi’l-fu ‘ādına mevşul

¹⁵ “Allah bana yeter, ondan başka ilah yoktur.”

500. Saña ancak kelâm-ı şeyh penâh
Zîkr idin lâ-ilâhe illa'llâh
501. Şûfiyâ düşme dâm-ı ilhâda
Şorma gir âsitân-ı irşâda
502. Hânkâh-ı kadîm-i zî-şandır
Tekye-i Hâlveti-i merdândır
503. Mürşid-i dergehe vuşul eyle
Ne ise emrini kabûl eyle
504. Gel gel ey kâr-ı ışk ile âgâh
Diyelim *lâ-İlâhe illa'llâh*¹⁶
505. **Şeyh Yahyâda** ideli ihyâ
Gitdi dilden huşûz-ı nefis ü hevâ
506. Mürdedir çünkü gâfilân-ı tarîk
Olamaz vâşıl-ı Hudâ o farîk
507. Zîkr ile itmeyince zinde dili
Sâlikân olamaz bu yolda velî
508. Zîkr ü tevhid ile hayât iste
Ba'd-ezîn ravz-ı âliyât iste
- [108a]**
509. Feyzi şâmil 'azîzi kâmindir
'Âlim-i her fûnûn-ı 'âmildir
510. Şûfiyâ tekyesinde eyle kıyâm
Kul u qurbânı ol var anda tamâm
511. Ol taleb-kâr-ı feyz-i Sübhânî
Mesken it **Tekye-i Karamanı**

¹⁶ "Allah'tan başka ilah yoktur."

512. Celvetî dergehinde kıl cevelân
Anda lâzım degül saña devrân
513. İttişâl it ‘Azîz Maḥmûda
İltifât itme bûd u nâ-bûda
514. İhtidâ ile irtiyâz eyle
Zen-i dünyâdan i‘tirâz eyle
515. Terk ü tecrîd ile şafâ-yâb ol
Pîr-i üftâde ile ol mevşûl
516. Atpazârî t̄ariḳidir ol rāh
Fe’z̄kuru’llāhe lā-İlāhe sivāh¹⁷
517. Benden ey şūfî saña nuşḥ-ı ehem
Eyle **Na‘İ**de gel şebât-ı ḳadem
518. Keş-gerdân-ı Ḥazret-i pîr ol
Maḫzar-ı sırr-ı müzd-i tevḳîr ol
519. Kibr ü kîn-i derûnı tezyîl it
‘İzz-i dâreyni şoñra tekmîl it
520. Ser-keş-i nefsi z̄ikr ile bend it
Çeh-i izlâldan rehâ-mend it
521. Pâ-bürehne iseñ de ḫâr-ı sitem
Ḳadem-i insilâke virmeye hemm
522. Ey devâ-cûy-ı renc-i zenb-i ‘azîm
Saña meşfâdır **Āsitân-ı Ḥekîm**
523. Eyle em‘â-yı cismiñ istifrâğ
Gele aḫlâṭ-ı işme tâ ki ferâğ

¹⁷ “Allah’ı zikret, ondan başka ilah yoktur.”

524. Her 'urûkuñ mefâsîdin pâk it
Şoñra zenb-i vücûdîñi hâk it
525. Fâriğ olduğda bu tehallîden
Taḥliyeyle vücûdîñi kı l esen
526. Ḳalbiñi zıkr ile muḥallâ kı l
Diliñi şükr ile mücellâ kı l
527. Zâhir ü bâtıñıñ olup ma' mür
Eyle ser-tâ-ḳadem vücûdîñi nür
528. Derd-i inkâra merhem-i şâfî
*Ḥasbiya 'llâhu vaḥdehü kâfî*¹⁸
529. Ḳatı şîrîñ tekyedir bi'llâh
Acıbadâm didükleri dergâh
530. Âsitân-ı ḳadîmdir şüfî
Eyle anda derûnuñi şâfî
531. Nağz-ı ezkâr u mağz-ı tevḥîde
Başla ol yerde şoñra tecrîde
- [108b]
532. Cismiñi anda eyleyüp te'lîf
Ḳalmasun dilde jeng-i işm-i keşîf
533. Olup Oğlan Şeyḫine sâlik
Şüfiyâ itme ḳalbiñi hâlik
534. Nâmı cism-i laṭîfdir o pîriñ
Varup itlâf eyleme güheriñ
535. Nefsine mâlik olmayan insân
Bulur encâm-ı kârda ḥüsrân

¹⁸ “Bana yalnızca Allah yeter, yetti de...”

536. Nefsini öldüren riyâzetle
Nâ'îl-i kâim olur selâmetle
537. Olsa Hâkdan 'inâyet-i şamedî
Sâlikîñ olmaz idi kâr-ı bedî
538. Olsa 'abde 'inâyet ü tevfiķ
'İşmet ü 'iffet olur aña refiķ
539. Yâ İlâhî be-câh-ı hâtm-i Rüsül
Reh-nümâ kııl ne ise hayr-ı sübül
540. Her ne ise kıatıñda hüsn-i me'âb
Kııl 'ibâdı anıñla fırsat-yâb
541. Fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilât
Âsitân-ı Rerül-râ şalavât
- [fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]
542. Kaşr-ı İdrîsde Şeyh 'Osmanîñ
Tekyesi ola merâh-ı cânîñ
543. Meslek-i ahsen-i Bayramiyeden
Himmat almağ ile o pîr-i rüşen
544. Tekyesi oldı medâr-ı 'irfân
Şûfiyâ eyle var anda deverân
545. Kâim almış tûruk-ı şettâdan
Vâkıf olsa n'ola her ma' nâdan
546. Hâbbezâ gülşen-i ehl-i tevhiđ
Her varan anda bulur feyz-i cedîd
547. Şûfiyâ süddesine rû-mâl ol
Nûr-ı tevhiđ ile mâl-â-mâl ol

548. Bulmak isterseñ eger feyz-i Hudâ
Çihre-sâ ol var aña şubh u mesâ

549. Dil-i sâlik niçe olmaz mülhem
Başdı **Vahyî** eşigi üzre qadem

[*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

550. Şöhreti gerçi Balat Tekyesidir beyne'n-nâs
Mürşid-i esbakı ol pîr-i kerem istînâs

551. Hâseni's-sîre Hüseyni'l-edeb ol Hayder-hû
Feyz-i irşâd ile olmuşdı derûnı memlû

552. 'Aşrınıñ kuţbı olup anda niçe sâl ü şühûr
Niçe erbâb-ı derûn oldı yüzünden ma' mûr

[*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

553. Rüşenâ eyledi kandîl-i dili
Cây-ı **Şirûganî Dervîş 'Alî**

[109a]

554. Cây-ı süflî görünür 'ulvîdir
Mürşid-i esbakı çün Hulvîdir

555. Qatı şîrîn edâlı dededir
O maqâm 'âşîka ülfet-kededir

556. Varan elbette olur şîrîn-kâm
Şevk-bağş olmadadır halka müdâm

557. Zâkirânından olunca Çâlâk
Nice Niznâm dir ehl-i idrâk

558. Gâh nâ-dâmı ilâhîye şıkar
Bir ucı evc-i semâvâta çıkar

559. Çok ilāhīleri hālā oqunur
Tīr-veş tīz derūna doqunur
560. Sādedir mürşid ü merdānından
Öyle bir cāy-ı ‘adīl-i gülşen
561. Gülşenī dergehi olmuşdı o cā
Dest-i nā-dāna düşüp oldı hebā
562. **Tekye-i Vālide Sultāna** sefer
Reh-ber ister mi eyā cān-ı peder
563. Zīkr ü tevḥīd ile ey şūf’i şāf
Evliyā dergehini eyle meṭāf
564. Veled-i qalb olunca ḥāşıl
Eyleme mekteb-i sīneñ ‘āṭıl
565. Mürşid-i meslegiñi koma teḥī
Ki odur taḥt-ı diliñ pādişehi
566. Dāmenin boşlama elden her gāh
Qalma rāh-ı ṭalebiñde güm-rāh
567. Gel **Qız Ahmedde** ‘işā vü ebkār
İdelim zīkr-i Ḥudāyı tekrār
568. Dīde-i sa‘yiñi bīdār eyle
Maṭlabiñ rü’yet-i dīdār eyle
569. ‘Aşıqā ravza-i Rızvān añma
Qurb-ı Haq ṭalibine cān añma
570. Lī-ma‘a’llāh serāyın pāk it
Cismiñi ‘aşıq iseñ der ḥāk it
571. Hūr u gilmān hevesinden vāz gel
Vech-i cānānı ara daḥı güzel

572. Eyle gel **Tekye-i Hamdîde** kıyâm
Viridiñi eyle şalât ile selâm

573. Kim ki ezkârını eyler şalavât
İnsilâkinde bulur ʿizz ü şebât

574. Müntehâ-yı ʿuruq-ı [hâk]ânî
Şâh-ı ʿAdnâna çıkar her yanî

575. Âb-ı nâbiñ başı ol deryâdır
Baħr-ı ʿummân-ı hikem-efzâdır

576. Enbiyânın ki o ser-çeşmesidir
Heft deryâ o yemiñ eşmesidir

[109b]

577. Feʿ ilâtün feʿ ilâtün feʿ ilât
Bâd ber-ravza-i Aħmed şalavât

[*mefʿülü mefâʿilü mefâʿilü feʿülün*]

578. Olsun ʿo diliñ maṭlaʿ-ı envâr-ı hidâyet
Yıldız Dedeniñ tekyesini eyle ziyâret

579. Ol ʿuṭb-ı sipiħr-ı kerem ol baħr-ı ʿinâyet
Çılmışdı niçe güm-reh-ı merdâna hidâyet

580. Dergâhına rû-mâl olana feyz-resâdan
Hâk-ı deri revnaq-şiken-ı bâğ-ı cihândır

581. İmdâd-ı füyüzâtı olursa dil ü câna
Ser-mâye-ı ğufrânî olur mürde-dilâna

582. Bir dergeh-ı vâlâdır o aşhâb-ı derûna
Kim sürme olur türbesi erbâb-ı ʿuyûna

583. **Keşfi Dedeniñ Tekyesini** eyle ziyâret
Tâ kim göresin çeşmiñ ile nûr-ı kerâmet

584. Hem mürşid-i merdān idi hem şeyh-i mükāşif
Naql itdi kerāmātını aşhāb-ı leṭā'if
585. Ger ṭālib-i irşādı iseñ anda mekīn ol
Ṭut dāmen-i ihsānını ğamlardan emīn ol
586. Dergāhı anıñ melce-i aşhāb-ı recādır
Ārām-geh-i zümre-i merdān-ı Hūdādır
587. Şıdķ ile varan dergehine şubh u mesāda
Āmāde-i irşādı olup bāb-ı rızāda
588. Bir sır ki anı ketm ide aşhāb-ı haķıķat
Gel **Sirkeci**de eyle dilā anı dirāyet
589. Hall eyle derūnuñda olan müşkili ey hil
Gitsün ḫalel-i ḫāṭırañ ey sālīk-i ğāfil
590. Bir mürşid-i vālā-himeme anda ḫarīn ol
Taḫşīl-i kemālāt ile ol yerde mekīn ol
591. Ey dil ğaraż-ı nefse uyup itme melāmet
Gel **Hāci 'İvaż Tekyesine** eyle iķāmet
592. A' māline ta' vīz iden luṭf-ı İlāhī
Güm-kerde ḫalır maṭlaba irmez ser-i rāhı
593. Şūfī ne dilerseñ kerem-i Haķķa vüşük it
Bir feyż-i 'amīmi umulur bāba luḫūk it
594. Bezl eylemeyen naķd-i ḫayātın bu fenāda
Bulmaz 'ivaż-ı lāyıķını rüz-ı cezāda
595. Şad pāre de kılsa seni irişmeye dādıñ
Var **DoĒramacı Tekyesine** iste murādıñ
596. Bī-mürşid olan zāhide baķma yañılırsın
Heyhāt temennāda nedāmetle ṭurursın

597. Her şeyh-i riyâ-pîşeye dil bağlamak olmaz
Zâhirde olan hâli ile iş başa gelmez

598. Tevfîk-i Hudâdır o dağı sâlik-i râha
Her şüfî sezâvâr olamaz hayr-penâha

599. İhlâş-ı derûn olmaludur ehl-i recâya
Tâ kim irişe şıdık ile aqşâ-yı münâyâ

[110a]

600. Mef' ülü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ülün
Ber-ravza-i maḥbûb-ı Hudâ bād taḥiyyât
[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

601. Tâ olunca rişte-i feyz âşikâr
Tekye-i İgci saña olsun medâr

602. Dönmedikçe ig gibi meydânda
Kimse bilmez hâliñi devrânda

603. Cismiñi fersûde kıl kettân-veş
Pây-mâl ol kılmaya hâḫırda ğaş

604. Çille-i merdânedir râh-ı fenâ
Dâmen-i pîre şarıl şubḫ u mesâ

605. Var biraz arşunla râh-ı vuşlatı
Alamazsañ inzivâdan lezzeti

606. İnzivâ şöhretlidir hâletlidir
Künc-i 'uzlet sâlike âfetlidir

607. 'Işık ile püyân olan şahrâları
Kâm alur encâmıda kılmaz geri

608. Vādî-i Mecnûn u Leylâdır bu kâr
Meslek-i Ferhâd u Şîrîndir güzâr

609. Rāh-ı vuşlat çünki bî-a'c dâddır
Reh-revi Mecnûn ile Ferhâddır
610. İsteyen Şîrînini Leylâsını
Bulur elbet ba'c d-ezîn Mevlâsını
611. 'Işkıdır çünkim anıñ ser-mâyesi
Her biriniñ vaşl-ı cānān vâyesi
612. Şūfiyâ bulsun sülûkuñ intizām
Saña besdir **Tekye-i Seyyid Nizām**
613. Mürşidiñ Seyyid Nizāmođlı ola
Rāh-ı 'ışkda eyle anı muqtedā
614. Nām-ı pāki Şeyh Seyfû'd-dîndir
Mürşid-i merdān-ı hoş-âyîndir
615. Vālid-i zî-şānı ol Seyyid Nizām
Olmuş idi niçe yıl kûtb-ı enām
616. Terk ü tecrîd eyleyüp ol pür-uşul
İtmedi şehr-i Sitanbula duğul
617. Hāric-i hışn içre olmağla defîn
Kenz-i mađfî didi erbāb-ı yakîn
618. Meşhed-i pür-nûrı meşhûd-ı kibār
Türbe-i 'ulyāsı cāy-ı iftiĥār
619. İktihāl it ĥāk-i kabr-i pākini
İltişām it arz-ı 'anber-nākini
620. Türbesinden isti'ānet eyleyen
Neyl-i âmāl ile oldı şād u şen
621. Lîk mağdümü o şemşîr-i Ĥudā
Ĝābe-i irşâdda şîr-i Ĥudā

622. Vâlid-i zî-şânına ber-ter olup
Bir 'azîz-i kavm-i hoş-gevher olup
- [110b]
623. Aşdiqâsı eylemekle i' tibâr
Dâhil-i hışnı buyurdu ihtiyâr
624. Tekyesi olup meţâf-ı kudsiyân
Südde-i pâki medâr-ı 'âşîkân
625. Aşdiqâsı gördiler hâlâtını
Beste idüp çok ilâhiyyâtını
626. 'Işka dâ'ir çokdur nâ-süftesi
Zîb-i dîvân oldu ra' nâ güftesi
627. 'Aşrınınıñ kuţbı idi bî-iştibâh
Dergehi olmuşdı 'uşşâka penâh
628. Hâlvetî âyînidir ihyâları
Yoğ idi irşâdda hem-tâları
629. 'Âkıbet devrân ser-gerdân idüp
Bu fenâdan 'âzîm-i Rızvân idüp
630. Hânkâhında olup âhir defîn
Merqâdi oldu mezâr-ı 'ârifîn
631. Türbesinden feyz isticlâb iden
Maţlabıyla oldılar rüşen-beden
632. Hâk Te'âlâ rûh-ı pâkin şâd ide
'Âşîkâna feyzini müzdâd ide
633. Olmağ isterseñ eger gamdan emîn
Ķubbeli Dergâhda ol câ-nişîn
634. Hâlvetî dergâhı olmağla o câ
Hücrelerinden eksik olmaz aşdiqâ

635. Hāliyā şeyhi olan āgāhdır
Mürşid-i merdān u ‘ālī-cāhdır
636. Gezme āfākı dilā dūr u dirāz
Gel Uzun Maḥmūddan eyle niyāz
637. Müstecābü’ d-da‘ vedir ol şeyh-i pāk
Dergehinde olasın rū-māl-i ḥāk
638. Maḥlab-ı mā-fi’l-fu’ādīñ anda bul
Rütbe-i me’ mūliñe eyle vuşul
639. Ol kemer-bend-i miyān-ı serverī
Saña besdir **Āsitān-ı Ḥayderī**
640. Raḥt u baḥt-ı şöhreti elden gider
Sīne-bend-i ‘ işķ olup eyle sefer
641. Zeyn-i zīn-i eşheb-i nefsi mūdām
İdesin terkide zīb-i iḥtişām
642. Fā’ ilātün fā’ ilātün fā’ ilāt
Āsitān-ı Muştafā-rā şad şalāt

[mefā’ ilün mefā’ ilün fe’ ulün]
643. Riyāzet ehline dāru’l-emānī
Müsellemdir **Selāmī Āsitānı**
644. Zimām-ı iḥtiyārīñ eyle teslīm
Yed-i mürşid şunarsa feyz-i Tesnīm
645. Qadīmī āsitān-ı Celvetīdir
Maḥām-ı re’fetīdir şafvetīdir
- [111a]
646. Şalāt ile ḳoma dilden selāmı
Ferāğat eyleme anda ḳiyāmı

647. Hüdâyî dergehinden sonra ol câ
Gürûh-ı 'âşıkâna oldı me'vâ
648. 'Azîz üftâdeden yanmış çerâğı
Bütün envâr-ı Hâk'dır şol u şağı
649. Niçe aq̄tâba oldı cāy-ı irşād
Görenler gördi anda feyz-i müzdād
650. Riyâzet-gâh-ı Hâk'ı oldı vâfir
Niçe kümmel olup anda müsâfir
651. Civâr-ı Hâk'a andan oldı vâşıl
Niçe nâkış o yerde oldı kâmil
652. Eger bulmak dilerseñ nîk-nâmî
Saña besdir ilet bundan selâmı
653. Firâz-ı 'arşa dek var irtifâ'
Penâh-ı 'âşıkân cāy-ı **Rıfâ'**
654. Derûnuñ şüfiyâ tecrid eyle
Gel anda âteşin tevhid eyle
655. Derûnuñ âteşin izhâr eyle
O nârı 'âşıkâ gülzâr eyle
656. Söyündürmez o nârı zühd-i bārid
Ne deñlü olsa da zāhid mücāhid
657. Egerçi şüretâ âteşdir ol nār
Anı 'uşşâka Bārî itdi gülzâr
658. Hālilîñ âteşinden bir şerâre
Nümüne oldı gūyâ ehl-i nāra
659. K'o yansun münkirîñ ol nāra cānı
Hâs ü hâşâkdir zîrâ cinānı

660. Rıfā'î Hâzretinden bir eşerdir
Lisân-ı hâl ile gūyâ haberdır
661. Maḥabbet âteşiyle kim ki yandı
Bu âteş n'oldığım bildi inandı
662. Dilâ inkâr ile yaḫma vücūduñ
Nedir te'sîri ol nâr-ı vuḫūduñ
663. Anı teşbîh için vaz' itdi eslâf
Derûnî i'timâd it eyleme lâf
664. Hūdâ yandırmayınca bir vücūdı
Yaḫup kül eylemez ancaḫ nümūdı
665. Tenûr-ı imtiḫâna girdi eşrâf
'Araḫ-rîz olarak seyr itdi leffâf
666. Münevverdir ser-â-pâ ehl-i tevḫîd
Yaḫar mı nûrî nâra eyle tesdîd
667. Niçe zâhidler itdi anı inkâr
Kül itdi ḫânumân-ı cismin ol nâr
668. Görüp ol ḫâleti inkâr itme
Vücūduñ maḫmil-i her bâr itme
- [111b]**
669. Şorarlarsa eger benden o ḫâli
O emre eylemem hiç ḫîl ü ḫâlî
670. Hūdânîñ ḫudretin inkâr itmem
Vücūdum ḫa' ne-i aḡyâr itmem
671. Rıfā'î mesleğinde böyle ḫâlât
Yazılmışdır niçe yerde kerâmât
672. Ṭarîḫ-i Ḳâdirîdir ḫarz u ḫavrı
Bir üslûb üzredir evrâd u devri

673. Cenâb-ı şehriyâr-ı taht-ı Geylân
‘Azîz-i Mısr-ı dil ol şâh-ı ‘irfân

674. Ki ‘Abdu’l-kâdir idi nâm-ı pâki
Kemîne nazrası müşk itdi hâki

Menâkıb-ı Celîle eş-Şeyh Ahmed er-Rıfâ‘î Kıddise Sırrihû

675. Rivâyetdir ki ol şeyh-i mu‘allâ
Cenâb-ı Şeyh Ahmed zât-ı vâlâ

676. Rıfâ‘î nisbetiyle oldu meşhûr
‘Azîziyle olup nûrun ‘alâ nûr

677. Karîb-i Şeyh ‘Abdu’l-kâdir idi
Mu‘âşır idi fazlı zâhir idi

678. Siyâdet gelmiş idi Kâdirîden
İdüp bey‘at o ahlâkı hasenden

679. İfâza eyleyüp esrâr-ı Hakkı
Bulup Geylânîden envâr-ı Hakkı

680. Tarîkatde mecâz oldu da âhir
Diyâr-ı Mısrâ ba‘şî oldu zâhir

681. Gelince Mısrâ ol irşâd-pîrâ
Teveccüh itdi aña ümm-i dünyâ

682. ‘Azîzi mürşid-i Bağdâd kaldı
Rıfâ‘î mürşid-i evtâd oldu

683. Ricâlu’llâha sâlâr oldu anda
Refî‘ü’l-kadr olup pek az zamânda

684. Olup günden güne iqbâli ber-ter
Olup feyz-i kemâli günden azher

685. Velīkin Başrada medfūn oldu
O gehver ol yere maḥzūn oldu
686. Mu‘allā āsitān bünyād olundu
Derinde niçe ḳul ḳurbān olundu
687. ‘Azīzi sırrına āgāh oldu
O yerde reh-nümā-yı rāh oldu
688. Kemālātı beyāna gelmez oldu
Riyāzātı zebāna gelmez oldu
689. Yazılsa mū-be-mū evṣāf-ı Aḥmed
Olurdı ḡālibā niçe mücelled
690. Kemālinden biri bu ḥālet oldu
‘Ulüvv-i ka‘bına bir āyet oldu
691. Bu idi ‘ādet-i Seyyid Rıfā‘ī
Sipihri himmetiñ mihr-i ṣu‘ā‘ı
692. Be-her yıl Mekkeye gitdikde ḥuccāc
Niyāz eylerdi ol ḥurṣīd-i vehhāc
- [112a]
693. Medīne şehrine vāṣıl olunca
Ziyāret devleti ḥāṣıl olunca
694. Vicāh-ı ravza-i ṣāh-ı cihāna
Varıldıkda o ḳabr-i dil-sitāna
695. Teṣerrüf eyledikde ḳurbiyetle
Te‘aṭtur eyledikde terbiyetle
696. Vekāletle Rıfā‘ī bendesinden
Niyābetle bu hicr efkendesinden
697. Faḳīrāne taḥiyyāt idüñ ihdā
Ṣalāt u hem selāmım idüñ enbā

698. Niyâz-ı şeyh ile huccâc her sâl
Olurlardı bu emr-i hayra hep dâl
699. Bu minvâl üzre ol şeyh-i hoş-evşâf
Vekâletle şalât itmişdi ithâf
700. Niçe a' vâm ol Seyyid Rıfâ'î
Olup ihdâ-yı teslîme murâ'î
701. Rivâyetdir cenâb-ı Şeyh Hâ'if
Sa' âdetle kıılınca 'azm-i Tâ'if
702. Muqâddem Yeşribe olduğda vâşıl
Ziyâret kaçd idüp ol şeyh-i kâmil
703. Teveccüh eyleyüp kabır-i şerîfe
O reşk-i 'arş olan hâk-i laîfe
704. Ğubâr-ı ravzaya olduğda rû-mâl
Zarâ' at iderek ol mefhar-i âl
705. Dü-çeşm-i girye-nâki hûn-âlüd
Ruğ-ı hasret-nümûdı hâk-endüd
706. Bu iki beyt-i pâki bî-tela' şüm
Vicâh-ı ravzada kıldı tekellüm
707. Ol iki beyt-i nağzı şeyh-i vâlâ
Olmca irticâlen anda güyâ

Hâzeyni'l-Beyteyni'n-Neşideyni'l-'Arabıyyeyn

708. Fî-hâleti'l-bu' di rûhî küntü ürsilühâ
Tuğabbilü'l-'arza minnî fehye nâ'ibetî¹⁹

¹⁹ "Uzakta bulunduğumda ruhumu gönderirdim, benim vekilim olarak toprağını öperdi."

709. Fehâzihî nevbetu'l-eşbâhi kıad hâzarat
Fe'mdud yedeyke likey taḥzâ bihâ şeftâ²⁰
710. Derûn-ı merķad-i pāk-i Nebîden
İki dest-i kerîm ol demde birden
711. Şebîke içre zâhir oldu çün mâh
Münevver kıldı şehri pençe-i şâh
712. Recâ-mend olduğı dest-i münevver
Kılup ol sâhayı fevrî mu' attar
713. Ne miske beñzer idi ne ' abîre
Şunıldı ihtirâmen şeyḥ-i pîre
714. Leb-i ta' zîm ile taḫbîl itdi
İdüp ber-ser o dem tebcîl itdi
- [112b]**
715. Göründükde ol iki dest-i ' ulyâ
Ehâlî gördi bi'l-cümle ser-â-pâ
716. Temâşâ eyledikde ehl-i Yeşrib
Zuhûr itdigi yerde oldu gâ'ib
717. ' Ulüvv-i ka' b-ı şeyḥe oldu bürhân
Ġubâr-ı pâyına yüz sürdi a' yân
718. Anı elden ele mânend-i gevher
Medîne halkı gezdirdi ser-â-ser
719. Ziyâfetle ' azîzi da' vet itdi
O ḥâletle kıamusı ḥürmet itdi
720. El aldı ğayrı sultân Rüsûlden
Refî' ü'l-i' tibâr oldu sübülden

²⁰ “Şimdi bu hayal nöbeti beni buldu, uzat ellerini de nasiplensin dudaklarım!”

721. 'Azîze devlet el virdi o hacda
Derûnı kalmadı reyb ü haracda

Ḥulâşa-i Me'ânî-i Beytîn-i Mezkûrîn

722. Eyâ şâh-ı risâlet maḥz-ı 'âlem
Ḥabîb-i muḥterem sultân-ı ekrem

723. Ḥıdîv-i tâc-dâr-ı taht-ı levlâk
Medâr-ı ḥilkat-i ğabrâ vü eflâk

724. Şeh-i fermân-revâ-yı lî-ma' a'llâh
Emîn-i maḥzen-i esrâr-ı dergâh

725. Ḥudâvend-i serîr-i *kâbe kavseyir*²¹
Şehen-şâh-ı bülend iḳbâl-i dâreyn

726. Resûl-i Ḥâlîk u sultân-ı kevneyn
Şeff'ü'l-küll melcâ-yı ferîkayn

727. İmâmü'l-mürselîn ḥatmü'n-nebiyyîn
Veliyyi ni' met-i pişîn ü dîrîn

728. Şeh-i tuġrâ-keş-i mülk-i şefâ' at
Melâz-ı 'âcizân me'vâ-yı ümmet

729. Gül-i gülşen-tırâz-ı bâġ-ı 'Adnân
Nihâl-i serv ü naḥl-i pâk-i Rızvân

730. Dür-i yek-tâ-yı aşdâf-ı risâlet
Ser-i vâlâ-yı eşrâf-ı nübüvvet

731. Meh-i mihr iltimâ' -ı evc-i iḳbâl
Sipîhr-i i' tilâ-yı ḳadr u iclâl

²¹ "İki yay arası kadar." Necm Suresi 9. ayetten iktibas. Ayetin tamamı şöyledir: "O kadar ki (birleş-tirilmiş) iki yay arası kadar, hatta daha da yakın oldu."

732. H̄abībā bende-i kemter Rıfā'ī
Cebīn-sāy-ı deriñ olmağda sā'ī

733. Ğubār-ı h̄āk-i pāyīñ 'abd-i kemter
Çapuñ öksüzlerindendir bu çāker

734. Çapuñdan dūr iken ey şāh-ı iclāl
İderdim rūḥumı her sāl irsāl

735. Cebīn-sā oldıgında h̄āk-i pāye
Gürūh-ı h̄ācıyān-ı nīk-vāye

[113a]

736. Selām irsāl iderdim bi'l-vekāle
Kerem-kārā vuḫūfuñ oldı h̄āle

737. Lisān-ı ğayr ile olan taḫıyyāt
Şalāt u tarziye 'arz-ı muvālāt

738. Vuşul-i dergehiñ oldıysa ğāhī
Çabul oldıysa 'özr-i rü-siyāhī

739. Yedimde istiṭā' at olmamağla
Zehāba 'avde ḫudret olmamağla

740. Niyābetle iderdim 'arz-ı eşvāk
Çuluñ oldıgımı bilmişdi āfāk

741. Niçe eyyām rūḥum ḫıdmet itdi
Çapuñdan kesb-i 'izz ü rif' at itdi

742. Der-i iclālīne olduğça rü-māl
Sa'ādet-mend olup rūḥum niçe sāl

743. Bu nevbet cismime düşdi o ḫıdmet
Bütün a'zāma geldi reşk-i vuşlat

744. H̄udā ḫudret virüp ben nā-tüvāna
Edā-yı farz ile şevḫ irdi cāna

745. HıŖşûŖâ ravza-i pâk-i muṭahhar
Ḥabîbâ baña oldu ḥacc-ı ekber
746. TeŖerrüf eyledim rûḥânî ammâ
Taḥassür üzredir cismim ḥabîbâ
747. İki dest-i kerîmiñ yâ Muḥammed
Uzat kılsun teŖerrüf cism-i Aḥmed
748. Ŗeref-yâb ola a'zâ-yı vücûdum
Ser-â-pâ kâm-yâb olsun nümûdum
749. Mübârek yedleriñ itdikde taḫbîl
Ŗifâ hem daḫı bulsun 'izz-i tebcil
750. Ḳarîr olsun gözüm gördükde destîñ
Bula nûrı müzeyyet çeŖm-i mestiñ
751. Ḥayât-efzâ ola cism-i nizâra
Dil-i bîmâra vir destîñle çâre
752. Güneh-kârâna odur dest-i ḳudret
Odur ehl-i dile dest-i irâdet
753. 'UŖâta dest-gîr olan o yeddir
Bütûn aŖḥâb-ı 'iŖyâna seneddir
754. Odur dest-i kerem erbâb-ı kâma
YapıŖmaḒla irer herkes merâma
755. O bir dest-i 'aṭâyâdır ki Ḥayder
Anîñla baḫş ider cennetde KevŖer
756. Cihâdâtı ğuzât anîñla eyler
Yedu'llâha olup ol dest mazḫar
757. O dest-i 'âṭifetle Ŗâh-ı 'âlem
İder bu ümmete luṭf-ı dem-â-dem

758. O dest ile muzaffer oldu Aḥmed
Anıñla faḥr-ı ‘âlem oldu emced
- [113b]
759. Yed-i beyzâ olup Mûsâya ol dest
O dest ile olup her emre peyvest
760. Teşebbüşle o dest-i pâke âfâḳ
Olup ehl-i necâta dest-i eşfâḳ
761. Bizi yâ Rab o deste eyle peyvend
Anıñla olalım yarın rehâ-mend
762. Muḥaşşal Ḥazret-i Seyyid Rıfâ‘î
Görince dest-i ḥurşîd-iltimâ‘ı
763. Kılıp mâlîde rû sâyîde-dîde
Sirişk-i çeşmi olduḳda çekîde
764. Leb-i âdâb ile leşm itdi fi’l-ḥâl
Bu ḥâletle olup erbâb-ı dil lâl
765. Kemâl-i ḥayret el viridi ricâle
Bu keyfiyyet yazıldı ber-maḳâle
766. İle’l-ân naḳl idermiş ehl-i Yeşrib
Zihî ḥâlet-fezâ emr-i ğarâ’ib
767. Yine bed’ eylesün ta‘rîfe ḥâme
Tamâma irmedin **Dergâh-nâme**
768. Bıraḳ çeşm-i talebden dehr-i dūnı
Ola menzil-gehiñ cây-ı ‘**Uyūnî**
769. Gözüñ aç şūfiyâ tevḥîd eyle
Sivâdan ḳalbiñi tefrîd eyle
770. Maḳâm-ı Ḥalvetîde olma ḥâlî
Maḥabbetle derūnuñ eyle mâlî

771. Egerçi sâde-dildir şeyhi ammâ
Velâkin Sünbülîden oldı bÿyâ
772. Gehî ihyâsına gel şeyh-i pâkiñ
Şifâ bulsun derûn-ı derd-nâkiñ
773. Mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün
Taḥiyyât u şenâ ber-ravza bâdâ
- [*mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün*]
774. Ḥumâr-ı ' ışk-ı mecâziyi çekme dünyâda
Mey-i ḥaḳîḳati gel gör **Piyâle Paşada**
775. Mecâzı ḳaṅtara-i ' ışk idüp ḥaḳîḳatde
Olursa mürşid-i râhîñ eger maḥabbetde
776. Sülûk ehline ğayrı güşâdedir der-i feyz
Vişâl-i yâre ne minnet arada reh-ber-i feyz
777. Uşaklık itme gönül uyma nefis-i pür-şûma
Seniñle gel gidelim **Āsitân-ı Ma' şûma**
778. Egerçi şöhreti Oğlan Tekyesi ammâ
Gelen o ḥânḳaha cümle ' aşık-ı şeydâ
779. Cihâd-ı ekber iden nefis ile olur Mañşûr
Uyan o kâfire şeyṭân gibi ḳalur maḳhûr
780. Ḥudâ mu'îni ola öyle sâlik-i râhîñ
Ṭufeylî olmadı bir ḥaṭve nefis-i güm-râhîñ
781. Teşebbüş itmege dâmân-ı Ḥazret-i pîre
Üşenme gel gidelim **Tekye-i Cihângîre**
782. O ḥânḳâhdır âfâḳa feyz-i irşâdî
Yayıldı gün gibi virdi derûna âbâdî

[114a]

783. O tekye-gāhda mürşid Cenāb-ı Şeyh Ḥasan
Ṭarīḳ-i Ḥalvetiyān içre cümleden aḥsen

784. Koyarsa çille-i merdāna erba'ın çıkar
Derūn-ı ḥāṭıradan fikr-i ān u in çıkar

785. Sülūk ehline yeksān olur nişib ü firāz
Olnca nā'il-i āmāl Ḥaḳḳa eyle niyāz

786. *Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilāt*
Ber-āsītān-ı Cenāb-ı Resūl-rā şalavāt

[*mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün*]

787. İlyās Efendi Tekyesine var da Hızır bul
Ol āsītāneden idegör ḥāzrete vuşul

788. Her yevm-i cum'a çeşm-i dili incilāya gel
Bāzār-ı erba'āda **Mehemmed Ağaya** gel

789. İhyā iden o tekyeyi Yahyā Efendidir
İlm ü kemāl ü rüşdi cihān dil-pesendidir

790. Kıl iktibās şu'le-i envār-ı vaḥdeti
Ol çihre-sāy-ı sūdde-i vālā-yı ḥāzreti

791. Şūfī semend-i himmeti sür **Atpazarına**
Tā Naḳşibend-i şevḳ-i derūn ol Buḥārīye

792. Her ne murādın ise o yerden idüp ḥuşul
Ervāḥ-ı ḥācegān ile kıl maṭlaba vuşul

793. Neẓr eyleyen muvāşalāt-ı kāma rāyegān
Bi'l-ḥāşşa zuhūr ider ey şūfī-i zamān

794. Çok luḫfını müşāhede itdim o dergehiñ
Elden bıraḳma dāmenini şeyḥ-i āgehiñ

795. *Me'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilât*
Ber-ravza-i Habîb-i Hudâ şad selâm-bâd

[*fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*]
796. Hâmd o Allâha ki destûr-ı kerîmü's-şâni
Zât-ı vâlâsını râhatda idüp eyyâma
797. Her umûrında Hudâ mazhar-ı tevfiķ itsün
Neşr-i luṭf itdi yed-i 'âṭifeti aḳvâma
798. Nice ol Âşaf-ı zî-şâna du'â itmeyelim
Eyledi ḥüsn-i nevâziş bu dil-i nâ-kâma
799. Şehriyâr-ı kerem-ârâ-yı 'adâlet-şiyeme
Bende-i ḥâliş olup pâdişeh-i İslâma
800. Sâye-i ma' deleti ḥaşre dek olsun memdûd
Dem-be-dem irmededir luṭfi ḥavâş u 'âma
801. Taḥt-ı şevketde mü'ebbed ola yâ Rab o ḥudîv
Başlasun düşmen-i mülki olanı i' dâma
802. Nâzar-ı luṭfidır ol şâh-ı zafer-kirdârîñ
Şadr-ı 'âlîsini sîr-âb idüp ikrâma
803. Her birin Hâzret-i Hâḳ eyleye ğamdan maḥfûz
Dil-i âġâhları olmaya câ âlâma
804. Rûzımı 'îd ide Hâḳ gicelerin Ḳadr u Berât
İrişe devlet ü şevketle niçe bayrama
805. Bedel itdim ramazâniyyeye bu nazmı **Hâsîb**
Nâm virdim eşer-i hâmeme **Dergeh-nâme**

Sonuç

Osmanlı sosyal hayatında tasavvuf ve tasavvuf etrafında teşekkül eden maddi ve manevi müktesebatın izlerine birçok alanda olduğu gibi zengin muhtesabıyla neşet ettiği toplumun aynası olan klasik Türk edebiyatında da rastlamak mümkündür. Sufiyane hayat tarzının ritüelleri ve kendine has terminolojisi, herhangi bir tarikata intisabı olsun veya olmasın hemen hemen her divan şairi tarafından şiirlerde sıkça kullanılmıştır. Hatta tamamen tasavvufi ıstılah ve umdelerle şekil bulan müstakil manzumeler ve eserler kaleme alınmasıyla birlikte klasik Türk edebiyatında yeni edebî türler doğmuştur. Tasavvufi neşvenin ruhlarda mecz edilip nefsanî arzuların temizlenerek idealize edilmiş iyi bir fert yetiştirmek için inşa edilen tarikat müesseseleri hakkında bilgi vermek üzere tanzim edilen dergâhnâmeler de bu edebî türler arasında yer alır.

Tekkelerin isimleri, buldukları mekânlar, buralarda görev yapan veya yapmakta olan şeyhler, zikir ve ayin günleri gibi çeşitli bilgilere yer verilen dergâhnâme türünde kaleme alınan eserlerin kahir ekseri mensur olsa da manzum olanları da mevcuttur. Bunlardan biri de 18. yüzyılın ilk yarısında Bursalı Müminzâde Ahmed Hasîb tarafından İstanbul ve çevresinde yer alan tekkeler hakkında bilgiler verilmek üzere yazılan *Dergâhnâme* adlı eserdir. Şimdilik bilinen beş manzum dergâhnâme içinde türünün en hacimli ve en önemli örneği olma hüviyetini haiz olan bu eseri Hasîb, 1147/1734-35 yılında önce 129 beyit hâlinde kaleme almış; 1151/1738-39 ile 1160/1747 yılları arasında ise genişleterek 805 hâlinde yeniden tanzim etmiştir.

Dergâhnâme'de herhangi bir tertip hususiyeti gözetilmeksizin 3 ile 10 arasında değişen beyitlerle İstanbul'daki 101 dergâh hakkında bilgi verilmiştir. Dergâhların şöhret bulan diğer isimleri, buldukları mahaller, kurucuları, mensup oldukları tarikatlar, şeyhleri, meşâyih silsileleri, zikir ve ayin günleri verilen bu bilgiler arasında yer alır. Ancak mezkûr bilgiler bütün dergâhlar için verilmemiş, dergâhlar ya sadece ismen zikredilmiş ya da özelliklerinden bir veya birkaçına temas edilmiştir.

Sade bir dil ve samimi bir üslubun hâkim olduğu eserde muhtevayla mütenasip bir şekilde tasavvufi ıstıhlara bolca yer verilmiştir. Tekkeler hakkında bilgi verilirken tekke isimlerinin taşıdığı anlam ve bunlarla anlamca ilişkili kelimelerden hareketle çeşitli edebî sanatlar marifetiyle anlatıma renk ve derinlik katılmıştır.

Müminzâde Ahmed Hasîb'in *Dergâhnâme*'si, manzum dergâhnâmeler içinde en meşhur ve en hacimli olması cihetiyle önemli olduğu kadar; 18. yüzyılın ilk yarısında İstanbul'un sahip olduğu zengin tasavvufi müktesebat hakkında ihtiva ettiği bilgiler cihetiyle de önemlidir. İstanbul ve çevresindeki 101 tekke ve bu tekkeler etrafında teşekkül eden mimari yapılar, tasavvuf terminolojisi ve ritüelleri hakkında bilgiler vermesi yanında ihtiva ettiği edebî ve kültürel zenginliğe ait unsurlar eserle ilgili dikkatleri çeken belli başlı önemli özellikler arasında yer almaktadır. *Dergâhnâme*,

bunlardan başka 18. yüzyıldan itibaren kayıt altına alınmaya başlanan tekkeler hakkında tafsilatlı bilgi veren ilk eserlerden biri olması ve bazı tekkeler için tek kaynak olma hüviyetini taşıması itibarıyla da ayrıca ehemmiyet kesb etmektedir.

<i>Etik Kurul İzni</i>	<i>Bu çalışma için etik kurul izni gerekmemektedir. Yaşayan hiçbir canlı (insan ve hayvan) üzerinde araştırma yapılmamıştır. Makale edebiyat sahasına aittir.</i>
<i>Çatışma Beyanı</i>	<i>Makalenin yazarları, bu çalışma ile ilgili herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile mali çıkar çatışması olmadığını ve yazarlar arasında çıkar çatışması bulunmadığını beyan eder.</i>
<i>Destek ve Teşekkür</i>	<i>Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.</i>

Kaynaklar

- Aktepe, M. (1998). Hekimoğlu Ali Paşa. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (C. 17, s. 166-68). TDV Yayınları.
- Çapan, P. (2005). *Mustafa Safâyî Efendi, tezkîre-i Safâyî (nuhbetü'l-âsâr min fevâ'idü'l-eş'âr)*. AKM Başkanlığı Yay.
- Efe, Z. (2023, 10 Nisan). Nakşi, İbrahim Efendi. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ibrahim-efendi>.
- Erdem, Sadık (1994), *Râmiz ve âdâb-ı zurefâsi, inceleme-tenkidli metin-indeks-sözlük*. AKM Yayınları.
- Eroğlu, S. (2008). Türk edebiyatında miyâhiyye türüne bir örnek: Hâsib Efendi'nin miyâhiyyesi. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (15), 429-439.
- Gürgendereli, M. (2016). Sarıcazâde Râmiz'in Edirne tekkelerini anlatan mesnevisi: "Esâmî-yi hânkâh-ı mahmiyye-i Edrene. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9 (43), 282-298.
- İnan, G. (2021). *Müminzâde Ahmed Hasib Efendi (ö. 1752-1753), silkü'l-le'âl-i Âl-i Osmân, manzum Osmanlı tarihi (1299-1481) (inceleme-tenkitli metin)*. Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yay.
- İnan, G., & Ekinci, R. (2023, 4 Nisan). Hasib, Mü'minzâde Ahmed Efendi. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hasib-muminzade-ahmedefendi>.
- İnce, A. (2018). *Tezkiretü's-şu'arâ (Mirza-zâde Mehmed Salim Efendi)*. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Kara, M. (1994). Dergâhnâme. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 6 (6), 27-34.
- Kara, M. (2011). Tekke. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (C. 40, s. 368-70). TDV Yayınları.
- Kara, M. (2012). *Bursa'da tarikatlar ve tekkeler*. Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Köse, F. (2010). *İstanbul halveti tekkeleri*. [Doktora Tezi]. Marmara Üniv. SBE.
- Köseoğlu, M. A. (2016). İstanbul'da Bayramî şeyhlerinin postnişin olduğu tekkeler ve günümüzdeki durumları. Haksever, Ahmet Cahit (Ed.). *Uluslararası Hacı Bacı Bayram-ı Velî sempozyumu bildiriler kitabı* (429-70). Anıl Matbaacılık.
- Kut, G. (1989). Ahmed Hasib Efendi. *TDV İslam Ansiklopedisi*, (C. 2, s. 87-88). TDV Yayınları.
- Kut, G., (2010). İstanbul tekkelerine ait bir kaynak: Dergeh-nâme. *Acâibü'l-mahlûkât: Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları II* (haz. Fatma Büyükkarcı Yılmaz), 171- 201.

- Kutlar Oğuz, F. S. (2011). Menkabet-i penc keşti. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 58, 21-48.
- Kutlar Oğuz, F. S., & Gürbüz, M. (2020). Bursalı Hasib'in manzum bir aşk hikâyesi. *Turkish Studies* 15 (4), 1951-1975.
- Kutlar Oğuz, F. S., & Gürbüz, M. (2022). Şeyhoğlu'nun menkabet-i penc keşti'sinin yeniden yazımı: Bursalı Hasib'in menâkıb-ı şâh habîb'i. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 29, 997-1069.
- Mecmuatü'l-Eş'âr*. Mısır Milli Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar "Edebi Türkî 149".
- Muslu, R. (2021). *Osmanlı toplumunda tasavvuf 18. yüzyıl*. İnsan Yayınları.
- Övüç, E. (2011). Mecmua-i tekâyâların serencâmı ve yeni bir liste neşri. *Tasavvuf*, 27, 269-320.
- Övüç, E. (2016). 1341 Defterine Göre 1925'te Üsküdar Tekkeleri. *Tasavvuf*, 17 (38), 55-113.
- Özcan, A. (1989). Şeyhî Mehmed Efendi, şakâ'ik-i nu'mâniye ve zeyilleri "tekmiletü'ş-şakâik". Çağrı Yayınları.
- Özcan, N. (2020). Mustafa Efendi, Çâlâkzâde. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (C. 31, s. 296-97). TDV Yayınları.
- Pakalın, M. Z. (1983). *Osmanlı tarih deyimleri ve terimleri sözlüğü*, I-II. MEB Yayınları.
- Şimşek, S. (2007). Son dönem Celvetî şeyhlerinden Bandırmalizâde Ahmed Münib Efendi'nin hayatı, eserleri ve mecmua-yı tekâyâ'sı. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 21, 135-172.
- Tanman, M. B. (1991). Âsitâne. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (C. 8, s. 485-86). TDV Yayınları.
- Tanman, M. B. (2015). İstanbul tekkeleri. *Antik Çağ'dan XXI. Yüzyıla Büyük İstanbul Tarihi*, (C. 8, s. 410-427). İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Tuğluk, H. İ. (2019). Klâsik şiirde mekân isimlerinin bağlamsal kullanımı: Dergâh-nâme Örneği. Özdemir, Mehmet (Ed.). *Osmanlı Edebi Metinlerinin Anlam Dünyası Sempozyumu Bildirileri*, (s. 58-76). Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Yayınları.
- Turan, L. (2011). İstanbul dergâhları hakkında bilinmeyen bir eser: Lutfi'nin hânkâh-nâmesi. *Türkbilig*, 21, 22-48.
- Yıldırım, İ. (2021). Tekmiletü'ş-şakâ'ik fi hakki ehli'l-hakâ'ik, Fındıklılı İsmet Efendi'nin şakâ'ik zeyli. Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Yücer, H. M. (2021). *Osmanlı toplumunda tasavvuf 19. yüzyıl*. İnsan Yayınları.
- Zübeyiroğlu, R. (1989). *Mecmü'atü't-teracim Mehmed Tevfik Efendi*. [Doktora Tezi]. İstanbul Üniv. SBE.